

Foto: Vlasta Rátislavová

9 770011 232004 0 4

Cena 40 Kč

4

2013
ročník 65

čtenář

M Ě S Í Č N Í K P R O K N I H O V N Y

- 123** ..... **TÉMA: Zahraniční elektronické knihy v České republice: proč a jak** ♣ Světlana Knollová
- 126** ..... **Vzpomínky na knihtisk aneb Pozvánka na výstavu**
- 127** ..... **ROZHOVOR s Mgr. Zlatou Houškovou**
Lehce skeptická optimistka
♣ Lenka Šimková, Olga Vašková
- 133** ..... **KNIHOVNÁM V MALÝCH OBCÍCH**
Půlroční ohlédnutí za hodnocením
Knihovny roku 2012 ♣ Blanka Křížová, Miroslav Bláha
- 135** ..... **ROZHOVOR s PhDr. Danou Kalinovou**
Čestným hostem pražského knižního veletrhu
je Slovensko ♣ Olga Vašková
- 137** ..... **Z TAJEMSTVÍ KNIHOVNY NÁRODNÍHO MUZEA**
♣ Martin Sekera
- 138** ..... **Knihovna Slezského zemského muzea nově**
v Janottově vile ♣ Jitka Štěrbová
- 140** ..... **Novinky z Městské knihovny v Praze**
♣ Lenka Hanzlíková
- 142** ..... **ZE ČTENÁŘOVA DENÍKU...**
Leena Krohn – esence severské melancholie
♣ Ema Stašová
- 143** ..... **Z osudů knihovny Jana Evangelisty Purkyně**
♣ Ludmila Hlaváčková
- 147** ..... **Čeští a slovenští bibliografové (tentokrát) v Prešově**
♣ Jiřina Kádnerová
- 152** ..... **RETRO OKÉNKO ČTENÁŘE**
- 153** ..... **Z KNIHOVEN**
- 154** ..... **Z DOMOVA**
- 156** ..... **LITERÁRNÍ VÝROČÍ na květen**
- 158** ..... **ZUZANA HELINSKY ODPOVÍDÁ ZE ŠVÉDSKA**
- 159** ..... **ZE SVĚTA**
- 160** ..... **NOVINKY Z FONDŮ KNIHOVNY KNIHOVNICKÉ**
LITERATURY NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR

1 Porota Knihovny roku 2012 (str. 133)

2 Plastika v KSZM (str. 138)

3 Komiks jako téma (str. 153)

Středočeský kraj

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
příspěvková organizace Středočeského kraje,
ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
ISSN 0011-2321 (Print) ISSN 1805-4064 (Online)

Šéfredaktorka: Mgr. Lenka Šimková

Redaktorka: Olga Vašková

Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Sídlo redakce (příjem inzerce a objednávky na předplatné):

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
příspěvková organizace, Gen. Klapálka 1641, 272 01 Kladno
Tel.: 312 813 154 (Lenka Šimková)
Tel.: 312 813 138 (Olga Vašková)
e-mail: ctenar@svkkl.cz; ctenar.vaskova@svkkl.cz;
redakcectenare@centrum.cz

Redakční rada:

Ing. Jiří Mika (předseda), PhDr. Ladislav Kurka,
Mgr. Petra Miturová, PhDr. Vít Richter,
Mgr. Renáta Salátová, PhDr. Vladimíra Švorcová

Tisk: T. A. Print, s. r. o., Opatovická 18, 110 00 Praha 1

Distribuce:

Rozesílání časopisu zajišťuje A.L.L. production, spol. s r. o.,
F. V. Veselého 2635/15, 193 00 Praha 9 – Horní Počernice,
tel.: 234 092 811 (Petra Vojtová),
e-mail: petra.vojtova@predplatne.cz

Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a. s.
– drobný prodej; MONITOR CZ, s. r. o.; SUWECO CZ s. r. o.;
B. Welemínová – PERIODIKA.

Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím
poštovní přepravy Praha čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994
Podávání novinových zásilek bylo povoleno Českou poštou
s. p. OZSeč Ústí nad Labem dne 21. 1. 1998. j. zn. P-327/98
Cena jednoho čísla 40 Kč, roční předplatné 460 Kč
(dvojčíslo 60 Kč)

Předplatné pro Slovensko: Heršlová Dana, L. K. Perma-
nent spol. s r. o., pošt. schránka 4, 834 14 Bratislava 34,
tel.: 00421-02 49 111 203, fax: 00421-02 49 111 209,
e-mail: herslova@lkpermanent.sk

Cena jednoho čísla 1,992 €, roční předplatné 22,572 €
(dvojčíslo 2,656 €)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR
Knihovna 21. století. Vydavatel si vyhrazuje právo
zveřejnit publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 5. 4. 2013.

Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

FROM THE CONTENTS

- ♣ **THEME: Foreign e-books in the Czech Republic: why and how**
Světlana Knollová |123
- ♣ **INTERVIEW with Zlata Houšková: A mildly sceptical optimist**
Lenka Šimková, Olga Vašková |127
- ♣ **LIBRARIES IN SMALL MUNICIPALITIES: Looking back six months**
after Library of the Year 2012 *Blanka Křížová, Miroslav Bláha* |133
- ♣ **INTERVIEW with Dana Kalinová – World of Books Director:**
Slovakia guest of honour at Prague Book Fair *Olga Vašková* |135
- ♣ **NATIONAL MUSEUM LIBRARY SECRETS** *Martin Sekera* |137
- ♣ **Silesian Museum library now at Janotta Villa** *Jitka Štěrbová* |138
- ♣ **Latest from Prague Municipal Library** |140
- ♣ **READER'S DIARY: Leena Krohn – essence of Nordic melancholy**
Ema Stašová |142
- ♣ **The fortunes of J. E. Purkyně's library** *Ludmila Hlaváčková* |143
- ♣ **Czech and Slovak bibliographers this time in Prešov**
Jiřina Kádnerová |147
- ♣ **RETRO SLOT** |152
- ♣ **FROM THE LIBRARIES** |153
- ♣ **Regular features**

AUS DEM INHALT

- ♣ **THEMA: Ausländische elektronische Bücher in Tschechien:**
warum und wie *Světlana Knollová* |123
- ♣ **GESPRÄCH mit Zlata Houšková, MA: die ein bisschen skeptische**
Optimistin *Lenka Šimková, Olga Vašková* |127
- ♣ **FÜR DIE BIBLIOTHEKEN IN KLEINEN DÖRFERN:**
ein halbjähriges Umsehen nach der Bewertung der Bibliothek
des Jahres 2012 *Blanka Křížová, Miroslav Bláha* |133
- ♣ **GESPRÄCH mit Dr. Phil. Dana Kalinová, der Direktorin**
der Gesellschaft Svět knihy, s. r. o.: die Slowakei als der Ehrengast
an der Prag Buchmesse *Olga Vašková* |135
- ♣ **Aus dem Geheimnis der Nationalmuseumsbibliothek**
Martin Sekera |137
- ♣ **Bibliothek des Schlesischen Landesmuseums neu in Janotta Villa**
Jitka Štěrbová |138
- ♣ **Neuigkeiten aus der Stadtbibliothek in Prag** |140
- ♣ **AUS DEM LESERTAGESBUCH: Leena Krohn**
– die Essenz der nordischen Melancholie *Ema Stašová* |142
- ♣ **Aus der Schicksal der Bibliothek J. E. Purkyně**
Ludmila Hlaváčková |143
- ♣ **Tschechischen und slowakischen Bibliografen (diesmal) in Prešov**
Jiřina Kádnerová |147
- ♣ **RETRORUBRIK** |152
- ♣ **AUS DEN BIBLIOTHEKEN** |153
- ♣ **Ständige spalten**

Vážené čtenářky, vážení čtenáři, duben je trochu zvláštní měsíc: hned první den se může stát, že si z nás někdo vystřelí, vyvede nás „aprillem“. A dokonce i seriózní tisk si dovolí „vypustit kachnu“, otisknout text, který se na první pohled tváří důvěryhodně.

Tradice „aprilování“ se v českých zemích objevila v 16. století a vznikla prý jako reakce na konec dlouhé šedivé zimy a příchod veselého jara. Ovšem letos si jaro nechává docela načas, spíš se mi zdá, že vydatným sněžením, které ne a ne v prvních dubnových dnech ustát, si z nás tak trochu utahovalo.

Věnujme se však čtvrtému letošního číslu *Čtenáře*. Ujišťuji vás, že jsme k němu přistupovali se vši vážností a žádné „kachny“ v něm nehledejte. Pouze jednu jedinou rubriku jsme pojali trochu nevázaně, a to retro okénko – pohled do minulých ročníků našeho časopisu. Objevili jsme totiž, že se tu a tam i v tak „vážném“ periodiku objevoval humor, který nebyl samoúčelný, ale jako odlehčující prvek zapadal do tehdejší koncepce časopisu.

S nedostatkem finančních prostředků na akvizici nových tištěných i elektronických dokumentů se nepotýkají jen knihovny u nás, ale i jinde ve světě. Na druhou stranu je to nutí k hledání nových a efektivnějších způsobů, jak svým čtenářům zajistit tituly, které budou opravdu využívat. Vznikl tak model akvizice řízené uživatelem, jehož pilotní projekt spustila Národní knihovna ČR v dubnu minulého roku. Článek o jeho přípravě, průběhu a současném stavu jsme zařadili jako téma tohoto čísla a věříme, že vás zaujme a inspiruje i další knihovny.

Na otázku, jak se odchází z práce, která není pouze zaměstnáním, neexistuje jednoznačná odpověď. V rozhovoru s paní Zlatou Houškovou jsme ji ani neočekávali, protože její odcházení z knihovnického prostředí se tak trochu podobá pohádce o princezně Koloběžce... Ale tak je to dobře, jsou lidé, jejichž nepřítomnost by byla citelná.

Je toho hodně, co se z obsahu čísla do tohoto sloupku nevešlo, což je celkem pochopitelné. Myslím si spíš, že ponechat výběr toho, co si přečtete, je nejlepší a nejsvobodnější přístup.

Hezké objevování a čtení přeje

Olga Kašková

Den **23. dubna** stanovila organizace UNESCO na **Světový den knihy a autorských práv**. Toto datum bylo vybráno podle výročí řady významných literárních osobností (Miguel de Cervantes y Saavedra, William Shakespeare, Inca Garcilaso de la Vega, Vladimir Nabokov a další). Světový den knihy a autorských práv má vzbudit zájem o četbu, podpořit čtenářství dětí i dospělých. Každoročně se k němu připojuje mnoho států z celého světa. Doprovodné akce připravují právě také knihovny.

Ve dnech **21.–22. 5. 2013** se uskuteční 19. ročník konference o profesionálních informačních zdrojích **INFORUM 2013**. Místem konání je Vysoká škola ekonomická v Praze. Konference je zaměřena na elektronické informační zdroje a jejich profesionální využívání ve vědě, výzkumu, vzdělávání a podnikání a je určena pro pracovníky odborných a veřejných knihoven, manažery, vědecké a výzkumné pracovníky, lékaře, vysokoškolské učitele, specialisty v oblasti ICT, pracovníky veřejné správy, studenty a další zájemce o tuto problematiku. Další informace a program jsou na stránkách <http://www.inforum.cz>.

NEUŠLO NÁM

Ve středu 20. března ve 14.00 hodin otevřela pro veřejnost **Knihovna města Hradce Králové** mnoho let očekávanou novou budovu. Pod jednou střechou tak nabízí hlavní půjčovnu i specializovanou pracoviště. Projekt Revitalizace objektu továrny Vertex na Centrum celoživotního vzdělávání byl spolufinancován z Evropského fondu pro regionální rozvoj (celkové výdaje dosáhly necelých 200 milionů Kč, z toho bezmála 130 milionů korun činila dotace). Autorem architektonického návrhu je akad. arch. David Vávra. Bývalá továrna Vertex ve Wonkově ulici nabízí 5600 m² oproti dosavadním 1100 m², které měla knihovna k dispozici. Tato kapacita umožnila sloučit půjčovnu a oddělení z Tomkovy ulice, rozšířit volný výběr a zrušit několik skladových prostor po městě. Přináší nepoměrně větší počet studijních a poslechových míst, počítačových a internetových terminálů, nové vzdělávací a výstavní prostory.

(Zdroj TZ knihovny)

Zahraniční elektronické knihy v České republice: proč a jak

(na příkladě Národní knihovny České republiky)

Předkládaný článek neaspiruje na zevrubnou analýzu problematiky elektronických knih jako takových, spíše se v něm jedná o seznámení čtenářů se zkušenostmi Národní knihovny ČR (dále jen „NK“) v oblasti získávání elektronických vědeckých publikací.

Především bychom si měli odpovědět na otázku, proč potřebujeme zahraniční vědeckou literaturu a zda by nám, potažmo našim čtenářům, nestačila vědecká literatura v češtině, ať už originální, nebo překlady z cizích jazyků.

Ačkoli význam studia originálních děl zahraniční vědy se zdá být nabíledni, stále existují čtenáři, kteří se přiklánějí ke studiu spíše v mateřštině a z cizích jazyků jsou schopni a ochotni používat pouze prameny v angličtině. Taková jednostrannost vede k tomu, že část studující mládeže se z různého důvodu nedostane k jazykově a názorově různorodým zdrojům, nemá možnost jejich fundované analýzy, a tudíž si neumí vytvořit vlastní pohled na svět, a je lehce ovlivnitelná momentálními trendy. Proto je tak důležité, aby knihovny mohly nabízet širokou škálu zahraničních pramenů a snažily se o jejich pravidelnou propagaci mezi čtenáři. V tomto kontextu není tak zásadní forma (tištěná nebo elektronická) jako obsah – hlavně, aby četli.

V dnešní době zažívají elektronické zdroje velký boom, především kvůli jejich snadnější dostupnosti: pokud jsou elektronické knihy součástí nabídky knihovny, nemusí čtenář chodit do budovy. Stačí se přihlásit z domova na knihovních stránkách a studovat on-line nebo dokonce stáhnout obsah vybrané knihy na vlastní čtecí zařízení a být po určitou dobu naprosto nezávislý na internetu, případně i na elektrické energii ze sítě.

Již od 90. let stále narůstá nabídka velkých databází elektronických publikací. Původně se vydávaly na pevných nosičích – byly to plné texty především v angličtině a němčině, ale i v jiných jazycích; vyšly, například, kolekce anglické poezie 19. století, německé filozofie 18. století, sebrané spisy některých klasických autorů apod. Postupně se přecházelo na on-line režim až do aktuálního stavu, kdy se elektronické publikace na pevných nosičích vydávají jen vzácně.

V dnešní době je v katalozích světových akademických nakladatelství samozřejmostí nabídka elektronických verzí vydávaných titulů jak jednotlivě, tak i v rámci nabídkových balíčků podle oborového zaměření. Současně i celá řada distributorských společností nabízí velké databáze obsahující akademickou literaturu těch nakladatelství, s nimiž má uzavřené dohody. Cena jednotlivých elektronických akademických publikací s licencí pro jednoho uživatele většinou odpovídá ceně tištěné vázané verze konkrétního titulu. Případné rozšíření licence zákonitě zvyšuje cenu publikace. V rámci ročního předplatného celých databází může být rozpočítaná cena jednotlivých elektronických publikací nižší, ale subskripce předpokládá určité omezení: do obsahu databáze nesmí zákazník zasahovat ani ovlivňovat měsíční aktualizace (odstranění jedněch a přidání jiných titulů). Může se tak stát, že část titulů čtenáře nezaujme a zůstane nevyužitá.

V posledních letech na jedné straně každoročně narůstá cena jednotlivých e-publikací (ale i těch klasických), a tím i cena souvisejícího ročního předplatného souborů elektronických knih a také DPH, zatímco na straně druhé se snižují akviziční rozpočty knihoven. To nutí knihovníky hledat další cesty pro ještě efektivnější vynakládání finančních prostředků na akvizici.

V prosinci 2010 vyšel v americkém časopise *Computers in Libraries*, Vol. 30, No. 10 článek Dicka Kasera *Ebook Update and Outlook: Considering Your Digital Collection Strategies*, kde se

Title	Author	Publisher	Year	Subject	LCC	Price
Routledge Handbook of Critical Criminology	Dragiewicz, Moly, DeKeseredy, Walter	Taylor & Francis Ltd (Routledge)	2012	SOCIAL SCIENCE / Criminology	H .R677 .2012a0	\$215.00 One User
Multiple Minority Identities : Applications for Practice, Research, and Training	Balter, Rochelle, Nelles, Reginald	Springer Publishing Company, Inc.	2012	PSYCHOLOGY / Developmental / Lifespan Development, FAMILY & RELATIONSHIPS / Life	M .M55 .2012a0	\$65.00 One User
Mobility at Large : Globalization, Textuality and Innovative Travel Writing	Edwards, Justin D., Grauland, Rune	Liverpool University Press / Books	2012	LANGUAGE ARTS & DISCIPLINES / Composition & Creative Writing, BIOGRAPHY &	P .PN155	\$120.00 One User
The Handbook of Language Socialization	Schieffelin, Bamzai B., Ochs, Ethel, Duranti, Alessandro	John Wiley & Sons Ltd (Wiley, Blackwell)	2012	LANGUAGE ARTS & DISCIPLINES / Linguistics / Sociolinguistics	P .H3485 .2012	\$199.95 One User

Obr. 1: PDA seznam

- ODKAZY:
- 1
- <http://scholarlykitchen.sspnet.org/2011/05/31/what-patron-driven-acquisition-pda-does-and-doesnt-mean-an-faq/>
- 2
- Model PDA se později objevil i v nabídce některých dalších společností, např. ebrary.

objevuje zmínka o pilotním projektu knihovníků University of California-Irvine (UCI) pojednávající o novém modelu přístupu k e-knihám (patron-initiated access), který je bezprostředně ovlivněn uživatelem. Během půlročního experimentu nabídli knihovníci UCI svým čtenářům přístup ke všem novým e-knihám univerzitních nakladatelství v Oxfordu, Cambridgi a Chicagu – jak přes katalog knihovny, tak i na platformě MyLibrary. Čtenáři mohli prohlížet e-publikace bez omezení, ale knihovna zaplatila pouze tituly, které byly konzultovány třikrát.

Koncem května 2011 se na webových stránkách *The scholarly kitchen* objevil zajímavý rozhovor s Rickem Andersonem z knihovny J. Willard Marriott na Univerzitě v Utahu o prvních zkušenostech s modelem akvizice řízené uživatelem *What Patron-Driven Acquisition (PDA) Does and Doesn't Mean: An FAQ*¹. Článek vyvolal velkou diskusi ohledně využívání nového modelu PDA ve srovnání s běžnou roční subskripcí databází elektronických knih nebo periodik, včetně cenové politiky v obou případech a důležitosti PDA v případě nutnosti okamžitého uspokojení čtenářského požadavku.

Myšlenka adresné akvizice e-publikací nás zaujala v Národní knihovně natolik, že jsme začali usilovně pátrat po distributorovi, který by nám umožnil vyzkoušení nového akvizičního modelu na našich čtenářích. Nabídka přišla od distributorské firmy EBSCO², která v roce 2011 připravovala technické zázemí pro spuštění aplikace PDA – Patron Driven Acquisition (akvizice řízená uživatelem), takže v první polovině roku 2012, konkrétně začátkem dubna, odstartovali pracovníci akvizice a služeb Národní knihovny kvalifikovaný výběr publikací z databáze EBSCO pro zahájení projektu. Databáze obsahuje tituly nasmlouvaných světových akademických nakladatelství, jejichž pouhé vyjmenování by zabralo více než stránku. Z druhé strany je nutné poznamenat, že tito nakladatelé nenabízí pro PDA veškerou svou produkci; některé elektronické tituly je možné získat pouze přímým nákupem. V určitých případech může nakladatel svou publikaci z nabídky PDA též stáhnout.

Jelikož jsme neměli žádný zvláštní rozpočet pro vyzkoušení nového akvizičního modelu, výběr elektronických publikací byl omezen financemi – museli jsme se vejít do běžného rozpočtu zahraniční akvizice pro elektronické přístupy. Z tohoto důvodu bylo v první etapě vybráno 69 titulů v osmi souborech, které pak byly sloučeny do jednoho. Během krátké doby jsme dostali nabídku stáhnout ze stránek OCLC soubor bibliografických záznamů, odpovídajících vybraným titulům,

Obr. 2: Rozhraní NK ČR na stránkách distributora

- ODKAZY:
- 3
- <http://scholarlykitchen.sspnet.org/2012/05/08/sizing-the-market-for-patron-driven-acquisitions-pda/>
- 4
- Tamtéž.

kteřé se posléze mohly naimportovat do katalogu NK. Díky pružnosti kolegů z různých útvarů NK dostali již začátkem května čtenáři přístup k vybraným e-publikacím jednak přes katalog NK, jednak přes její rozhraní na stránkách EBSCO. Co se týče propagace projektu, uživatelé NK byli pouze upozorněni na přístup k novým elektronickým publikacím, aniž by znali podmínky projektu, aby jejich případný zájem o knihy byl skutečný a nezaujatý.

Pilotní projekt **akvizice elektronických publikací řízené uživatelem** – model PDA mohl být zahájen. Distributor nastavil podmínky využití elektronických pramenů tak, že vyhledávání a studium jednotlivých titulů probíhá naprosto bez poplatků do té doby, než uživatel vyhoví aspoň jednomu z následujících požadavků, při nichž se publikace považuje za nakoupenou:

- čtenář prohlíží knihu 10 a více minut během jednoho přihlášení,
- čtenář prohlíží 10 a více stránek knihy během jednoho přihlášení,
- čtenář stáhne, vytiskne nebo pošle e-mailem jakoukoli část e-knihy.

Takto nastavené podmínky zamezují náhodnému výběru knihy, ale samozřejmě ho nemohou úplně vyloučit.

Během roku 2012 byly do původního souboru PDA přidány další jednotlivé publikace podle čtenářských návrhů, takže ke konci roku celkový počet publikací připravených pro aktivní seznam PDA dosáhl osmdesáti. Z tohoto počtu do poloviny prosince minulého roku odpovídalo podmínkám nákupu 30 titulů, které pak byly distributorem fakturovány. Licenční podmínky u knih získávaných v rámci projektu PDA jsou nastaveny podle modelu „jeden uživatel současně“ s možností rozšíření licence v případě nadprůměrného čtenářského zájmu, který se hodnotí na základě pravidelných statistik využívání již nakoupených publikací (počet úspěšných přístupů, počet stahování a přístupů zamítnutých pro velký zájem – „turnaways“). Licence pro jednoho uživatele předpokládá, že pokud čtenář má otevřený elektronický obsah on-line nebo ho stáhne na určitou dobu do svého čtečského zařízení, nikdo jiný se k tomuto obsahu nedostane. Filozofie využívání elektronické knihy s takovou licencí je vlastně velmi podobná půjčování tištěné knihy.

Ke konci prosince jsme připravili pro čtenáře novou nabídku padesáti elektronických publikací, z nichž byl vytvořen další soubor PDA, který se zaktivoval na začátku ledna 2013. V lednu letošního roku vybrali čtenáři další čtyři publikace. Do stávajícího seznamu je kdykoli možné přidávat další tituly z nabídky distributora.

Na první pohled se může zdát, že počet takto nakoupených elektronických knih je nepatrný, ale jak bylo napsáno výše, pilotní projekt se uskutečňuje v rámci běžného (velmi nedostačujícího) akvizičního rozpočtu, proto již zařazení publikací do souborů PDA je striktně omezeno stávajícími finančními podmínkami. Jak je patrné ze statistik PDA, čtenáři konzultují elektronické obsahy jak z rozhraní NK na stránkách EBSCO, tak je i vyhledávají přes on-line katalog NK, což je v tom druhém případě zvláště obdivuhodné, když porovnáme skromný podíl elektronických publikací ze souborů PDA v katalogu čítajícím více než dva miliony záznamů.

Začátek projektu PDA hodnotíme velice pozitivně, protože se cíleně zaměřuje na konkrétní požadavky čtenářů NK, a tím **zefektivňuje vynakládání finančních prostředků v oblasti získávání elektronických publikací**. Důležité také je, že můžeme velmi rychle vyhovět případnému čtenářskému zájmu o určitou knihu: pokud kniha je přítomná v databázi distributora, je reálné ji podle našich zkušeností nabídnout čtenáři do tří pracovních dnů včetně odpovídajícího záznamu v katalogu NK. Do budoucna by tento způsob uspokojování čtenářských požadavků mohl aspoň částečně nahradit klasickou meziknihovní výpůjční službu; ostatně platforma pro krátkodobé zapůjčení zahraničních elektronických publikací se již připravuje i pro českého uživatele.

NK vyzkoušela model PDA jako první v republice. Celkově ve světě má program PDA kolem 400 až 600 institucí (podle údajů v příspěvku na webu Josepha Esposito *Sizing the Market for Patron-Driven Acquisitions [PDA]*³ od 8. května 2012). Přičemž většina z těchto institucí využívá PDA pro akvizici e-knih, menší část pak pro tištěné verze nebo pro kombinaci obou verzí. PDA je jev charakteristický především pro akademické knihovny, proto je tak velký podíl univerzitních nakladatelství zúčastněných v tomto projektu.⁴

Z dosavadních zkušeností vyplývá, že by bylo vhodné, aby se nákup prostřednictvím modelu PDA stal součástí strategie akvizice zahraničních elektronických knih v NK spolu s multilicenčním předplatným velkých databází akademických elektronických publikací a nákupem jednotlivých e-publikací příručkového charakteru.

Vzpomínky na knihtisk aneb Pozvánka na výstavu

Knihtisk patří mezi techniky tisku z výšky, kdy tisknou vyvýšená místa (plochy, linie) a netisknoucí místa jsou vyhloubena. Pro textovou část využívá principu tisku z pohyblivých kovových liter, obrazová část je oproti tomu tištěna pomocí tzv. štočků. V průběhu staletí prošla tato technika značným vývojem, její základ se však neměnil. Knihtisk je dnes vyhledáván spíše jako netradiční ušlechtilá tisková technika, která byla ke konci 20. století vytlačena ofsetem a později digitálním tiskem.

Doklady o vývoji české knižní kultury 20. století shromažďuje a opečovává oddělení knižní kultury Národního muzea v Praze (se kterou mimo jiné ve *Čtenáři* v tomto roce připravujeme pravidelnou rubriku). Spravuje sbírky knižních ilustrací, exlibris, plakátů, nakladatelskou korespondenci, fotografie, sbírku kramářských tisků, tiskařské stroje, sady dobových písem i tiskařské štočky. Kolekce štočků dokumentuje téměř všechny tiskové techniky používané ve 20. století. Zajímavostí je, že ze sbírek tohoto oddělení pocházejí také ukázky dokumentů a předmětů v kalendáři Národní knihovny ČR pro rok 2013, který zdobí kancelářské stoly nejednoho knihovníka.

Sbírkové předměty Národního muzea jsou často prezentovány na nejrůznějších výstavách. Jedna z těchto výstav bude pod názvem **Vzpomínky na knihtisk** probíhat ve dnech **18. 4. – 4. 6. 2013 ve Středočeské vědecké knihovně v Kladně** a přiblíží práci při přípravě knihy, tedy postupy ilustrátora, grafického úpravce či sazeče v minulém století, kdy se většina produkce realizovala knihtiskem. Výstavu si bude možné prohlédnout také ve zkrácené verzi na portále www.esbirky.cz.

Ruční sazba z kovových liter pro knihtisk. Předmět ze sbírek Knihovny Národního muzea.

–SVK– a –KNM–

Foto archiv Z. H.

Lehce skeptická optimistka

V současném českém knihovnictví není moc osobností, které by byly tak známé jako donedávna vedoucí oddělení vzdělávání v Knihovnickém institutu Národní knihovny ČR. Vyjmenovat všechny akce, jichž byla Mgr. Zlata Houšková spiritus agens, by vydalo na několik stránek, nás spíše zajímalo, jaké je „odcházení“ z profese, která není pouze zaměstnáním, a jestli ji lze úplně opustit.

→ **Odchod z Národní knihovny jste avizovala k poslednímu lednu, máte ho tedy za sebou. Jak se teď cítíte, ulevilo se vám? Nebo se vám dokonce už stýská?**

Určitě se mi ještě nestýská a ani se mi úplně neulevilo. Odejít jsem chtěla původně dřív, ke konci prosince, ale kvůli tomu, že jsem vloni byla dva měsíce v pracovní neschopnosti, doháním letos – už tedy ne jako zaměstnanec – to, co je třeba dodělat. Doufala jsem, že dvouměsíční výpadek doženu dříve, ale úkoly mi nějak rostou pod rukama, navíc musím leccos zlikvidovat, předat, uklidit... Ale koncem března se stěhuji, takže to je definitivní termín, kdy musím mít „hotovo“.

→ **Víme, že odcházíte z Prahy na venkov, zajímá nás, jestli jste si už zjišťovala, jak je to tam s místní knihovnou?**

Tuhle otázku dostávám velmi často s takovým tím tajným přesvědčením tazatelů, že chci místní knihovnu převzít do své péče, pracovat tam „na národa roli dědičné“. Všem sděluji: NE! Knihovna v obci je, resp. nedávno ještě byla, dokonce vím i kde, ale pracovat se tam nechystám. Myslím totiž, že nijak zvláště neprospívá dobrým sousedským vztahům, když chytrá paní z Prahy začne starousedlíkům vysvětlovat, jak se má něco dělat správně a lépe než dosud. Nevylučuji ovšem, že k nějaké spolupráci by výhledově mohlo dojít, ale muselo by to být z rozhodnutí a výzvy stávající knihovnice.

→ **Do úplně cizího prostředí ale nejdete, určitě zájem tam máte?**

To je pravda, ve vesnici, kam se stěhuji, bydlí moje dcera s rodinou, takže jdu do prostředí rela-

tivně známého v tom smyslu, že potkávám lidi, zdravím je, některé z nich znám osobně a ve vesnici se orientuji.

→ **A jak je vzdálená od nejbližšího města?**

Položili tuto otázku Pražák, nevím přesně, co má na mysli. Takže od Hradce Králové je to 30 km a na druhou stranu od Pardubic také 30. Do obou krajských metropolí to tedy budu mít stejně daleko, můžu si vybírat. Kraj jsme ovšem Královéhradecký. Dvě nejbližší města, jež bude Pražák ještě jakž takž za města považovat, jsou Týniště nad Orlicí a Kostelec nad Orlicí (obě vzdálená tak tři až pět kilometrů). Ale to úplně nejbližší městečko jsou Častolovice. Je to přibližně dvoutisícové sídlo s relativně kompletní vybaveností, zatímco Čestice, kam se stěhuji, mají asi 500 obyvatel. Je to vesnice velmi aktivní sportovně, z evropských fondů postavili tělocvičnu, mají několik oddílů, tenisové kurty, hřiště na volejbal a házenou, dokonce i ubytovací sruby, využívané při různých turnajích. A to nemluvíme o dobře upravené cyklostezce a splavné Orlici, která v létě slouží vodákům. A na leccos jsem asi zapoměla. Taky máme dobrou hospodu! Takže nejdou žádné divočiny.

→ **Osobní rovinu jsme tedy probraly, teď by nás zajímalo, u čeho zůstáváte, na čem se budete i nadále podílet?**

Opravdu se ještě chci v některých věcech nějakou dobu trochu angažovat. Zkusím to podle hrozících termínů: jako první musím dokončit probíhající ročník soutěže *Kamarádka knihovna*. Výsledky čtvrtého ročníku budou vyhlášeny 31. května v Městské knihovně v Praze. Souvisí

s tím spousta práce; máme už shromážděna vysvědčení, statisticky jsme je zpracovali a pomalu je knihovnám vracíme, zpracovávají se dotazníky o činnosti knihoven. Nakonec prověříme webové stránky knihoven a ty nejlepší postupně navštívíme. Letos je soutěž jiná v tom, že budou vyhlášení vítězové jednotlivých velikostních kategorií a jedna z vítězných knihoven získá hlavní titul. Koketuji trochu s představou, že bych se na organizaci soutěže podílela dál, protože bude muset doznat určitých změn, o kterých se bavíme v Klubu dětských knihoven a změny mě vždycky lákaly. Děti, které mají každé dva roky hodnotit svou knihovnu, mají pocit, že už to vlastně jednou dělaly, takže při druhém či dokonce třetím hodnocení ztrácejí zájem. A přitom právě jejich vyjádření o knihovně je to nejzajímavější na celé soutěži. Rádi bychom soutěž zachovali, zvláště když firma 3M Česko, která je jejím generálním partnerem, ji chce dál podporovat. Jen bude třeba najít nějaký nový a zajímavý princip a na něm další ročníky soutěže postavit.

Další oblast, ve které bych ráda pracovala dlouhodobě, je *Sekke služeb osobám se specifickými potřebami SKIP*. Zveřejnili jsme už standardy pro čtyři skupiny osob se specifickými potřebami, zatím jsou to zdravotně handicapovaní, ale chystáme se i na standardy práce s dalšími skupinami znevýhodněných; letos se s největší pravděpodobností budeme zabývat jazykovými minoritami. Ke standardům se připravují metodiky, které bude možné využít jako pomůcky pro změnu služeb, dosažení standardu a získání certifikátu Handicap Friendly. Ráda bych se dožila toho, až začne probíhat vlastní certifikace. Chybí k tomu ještě několik kroků, věříme však, že to bude úspěšný projekt, v němž budeme spolupracovat s konkrétními (potenciálními) klienty se znevýhodněním a jejich organizacemi a že oni sami budou ověřovat, zda a jak knihovny standard naplňují.

Toto je část problematiky priority Rovný přístup ke službám knihoven v *Koncepci rozvoje knihoven ČR na léta 2011–2015*. Právě zmíněná sekce je hybnou silou pracovní skupiny zabývající se problematikou rovného přístupu v knihovnách. Práce v ní je neobyčejně naplňující – jednak se sešla skupina dělných lidí, kterou tato oblast opravdu zajímá a baví (z původních deseti členů se sekce rozrostla na dvojnásobek), a také

má velký zájem v knihovnách v tomto směru věci měnit. Sekce je velmi aktivní, práce v ní je časově náročná. K definitivnímu procesu certifikace nás čeká ještě hodně dlouhá cesta, ale při troše fantazie si dovedu představit, že by výsledky našeho snažení stály i za mezinárodní publikování.

Rovný přístup ke službám knihoven má samozřejmě hodně konotací, netýká se jen osob se specifickými potřebami, jednou z rozhodujících oblastí je rozvoj elektronických služeb, resp. služeb vzdáleným uživatelům apod. V tomto směru můj přínos nebude asi nijak zásadní. Ale budu se určitě zajímat o to, jak se knihovnická komunita věnuje rovnému přístupu k informacím pro uživatele z malých obcí. Budu mít velkou možnost srovnávat...

Kromě dvou výše uvedených věcí chci ještě stále trochu pracovat v Klubu dětských knihoven, byla jsem navržena do nového Výkonného výboru SKIP, určitě se budu účastnit aktivit východočeského regionu SKIP a – pokud to půjde – i pražského regionu, slíbila jsem také pomoci s letošním ročníkem *Knihovny roku*. Takže nudit se asi nebudu.

→ Pokud víme, podílíte se také na tvorbě Národní soustavy povolání a Národní soustavy kvalifikací. Můžete tuto oblast našim čtenářům blíže vysvětlit a rozvést?

K tomu jsem se chtěla postupně dostat, protože to je oblast, ve které budu muset ještě nějakou dobu setrvat. Proč říkám „budu muset“ – ono se mi z různých důvodů přihodilo, že mě na konci loňského roku Sektorová rada pro kulturu zvolila předsedkyní po odcházejícím ing. Flíglu z Ministerstva kultury ČR. Kolegové se prostě dohodli, že mám v sektorové radě nejdelsí praxi, že knihovníci mají z resortu za sebou nejvíce zpracovaných typových pozic i profesních kvalifikací, a že jsem tudíž nejhodnějším kandidátem. S velkým sebezapřením jsem tu funkci přijala, zatím podmíněně do konce letošního roku. Pak se uvidí, jak mi to jde a zda budu ještě nějakou dobu ve funkci pokračovat. Už teď ale hledám za sebe zástupce do sektorové rady!

→ Sektorová rada vznikla při Ministerstvu kultury ČR?

Ne, ne. Sektorové rady jsou nezávislá, zaměstnavateli organizovaná sdružení odborníků ze všech

odvětví a sektorů, která společně monitorují trh práce a identifikují vývojové změny a trendy, vyměňují si informace o potřebách sektoru v oblasti rozvoje lidských zdrojů, analyzují profesní a kvalifikační potřeby, navrhuji strukturu kvalifikací, vytvářejí hodnotící standardy atd., komunikují se vzdělávacími a státními institucemi a pracují samozřejmě na výše zmíněných projektech.

Za vznikem sektorových rad stojí Hospodářská komora, Svaz průmyslu a dopravy a další subjekty. Nejde o specifický český projekt, sektorové rady fungují i jinde v Evropě, například v Británii. Nejdříve vznikly sektorové rady v oblasti průmyslu a dopravy, ale postupně se nabalovala další odvětví. V současné době je sektorových rad 29. Měly by být silou, která bude tlačit k některým krokům vzdělavatele, školství, ale taky stát a jeho struktury. Souvisí to především s tím, že skoro žádný zaměstnavatel u nás není dnes spokojený se stavem současného školství, zejména s tím, že školy nedodávají absolventy, které potřebuje trh práce. Největší problémy jsou v profesi, pro které dříve připravovaly učňovské školy; dnes kvalifikované absolventy pro některé profese nepřipravuje nikdo.

Kultura má samozřejmě trochu jiné problémy. Například možností studovat knihovnictví je relativně dost, na druhé straně si zaměstnavatelé také stěžují, že školy nepřipravují takové absolventy, jaké by potřebovali (mimořádně velmi citelně, až kriticky klesá zájem o studium našeho oboru zejména na středoškolské, ale i vyšší odborné úrovni). Tím vším se tedy zabývají sektorové rady. Blíže se o nich dočtete na stránkách <http://www.sektorove-rady.cz/>.

Ta „naše“ – Sektorová rada pro kulturu má na starosti velmi širokou oblast: od tvůrců počítačových her přes artistry v cirkuse, pracovníky knihoven, muzeí, galerií až k výkonným umělcům, výtvarníkům, divadelníkům, pracovníkům rozhlasu a televize, uměleckým restaurátorům atd.

→ Děkujeme za upřesnění, a teď tedy k projektům Národní soustavy povolání a Národní soustavy kvalifikací...

Je důležité vědět, že jde o dva projekty, oba podpořené z evropských fondů. Projekt Národní soustava povolání II (NSP) skončil v roce 2012, očekává se otevření NSP III. Co to vlastně Národní soustava povolání je? Popisuje podrobně trh

práce, postupně tedy všechny existující profese. Pro nás konkrétně všechny typové pozice knihovnické. Tedy to, „co má v každé konkrétní pozici znát a umět knihovnick“ (odborné i obecné kompetence a způsobilosti), doporučené a vhodné vzdělání, obvyklé pracovní podmínky a vykonávané činnosti apod. Hotové výstupy i pro knihovnické profese je možné si prohlédnout na webu www.nsp.cz, v oddílu Katalog povolání, sekce umění a kultura. S jedinou výjimkou (typová pozice „knihovnick správce digitální knihovny“ je ve zpracování v roce 2013) je v NSP dokončena a publikována středoškolská úroveň knihovnických profesí, v menší míře jsou publikovány výstupy pro pozice s vyšším a vysokoškolským vzděláním.

Projekt Národní soustava kvalifikací 3 (NSK) pokračuje do roku 2015. NSK navazuje na zákon 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání, který zrovnoprávňuje získávání kvalifikací různými cestami. Zákon prošel obecnou veřejností celkem bez povšimnutí, podle mě je však velmi důležitý. Říká totiž (zjednodušuji), že je možné získat kvalifikaci i jinou cestou než vzděláváním ve škole (např. samostudiem, formou mimoškolního vzdělávání atd.) a že je možné, aby tato kvalifikace byla uznána, certifikována. Kupříkladu člověk, který nemá vystudovanou knihovnickou školu a chce jít pracovat do knihovny na nějakou pozici, se může nechat vyzkoušet, zda opravdu splňuje všechny požadavky na tuto pozici podle Národní soustavy kvalifikací. Je-li odzkoušen způsobem, který je podrobně popsán právě v NSK, a prokáže, že požadované kompetence má, může získat certifikát, kterým doloží, že pro určitou profesi splňuje předepsané požadavky. Takový certifikát by měl být respektován zaměstnavatelem, a mohl by dotyčného například zvýhodnit před jinými zájemci.

Byť je práce na Národní soustavě kvalifikací ještě mnohem komplikovanější než práce v NSP, věřím, že i tam se v dohledné době bude možné podívat na výstupy týkající se knihovnických kvalifikací. Byly zpracovány profesní kvalifikace pro celou středoškolskou úroveň opět s výše uvedenou výjimkou, tedy knihovnick akvizitér, knihovnick katalogizátor, knihovnick v přímých službách, referenční knihovnick, knihovnick v knihovně pro děti a knihovnick správce fondů; v roce 2013 se pokračuje v pracích na profesních kvalifika-

cích pro pozice vyžadující vyšší odborné vzdělání.

→ Tak to se můžeme těšit na užitečné výstupy...

Výsledek práce desetičlenné pracovní skupiny nevidím jenom ve vlastní realizaci zkoušek, ale také v tom, že má odborná veřejnost k dispozici podrobný kvalifikovaný popis toho, co má knihovník na konkrétní pozici umět; že je/bude k dispozici i jasný kvalifikační i hodnotící standard pro uznání těchto kompetencí (způsob, jak musí zkouška probíhat, jak se hodnotí, co musí splňovat zkoušející subjekt atd.). Je velmi náročné zpracovat vše tak, aby souhlasila pedagogická sféra garantovaná Národním ústavem pro vzdělávání, odborná veřejnost a další subjekty.

V mnoha ohledech je to zajímavá práce, protože si vlastně postupně ujasňujeme, jak rozdílné pozice v různých typech a velikostech knihoven chápeme, jak rozdílné na ně máme nároky. Vše se ale musí uvést do souladu, aby to bylo akceptovatelné v malých knihovnách i v Národní knihovně, v městské knihovně i knihovně ústavu Akademie věd. Vše se musí důkladně popsat, což je obtížné, ale zajímavé, protože se často dostáváme až ke kořenům profese, zároveň však terminologie a stylistika musí odpovídat systémovým požadavkům, musí navazovat na mezinárodní konvence atd. Jak jsem řekla, je to velmi náročné, ale výsledek by měl být užitečný jak pro zájemce o práci, pro zaměstnavatele, tak také pro zaměstnance nebo vzdělavatele.

Profesní kvalifikace se zpracovávají postupně, jsou jich již možná tisíce pro celý pracovní trh a některé se samozřejmě už i zkouší. Primárně samozřejmě ty, kde je zkouška předepsána legislativou, například kvalifikace typu strážný, profese v gastronomii a další. Zkoušek už proběhlo několik desítek tisíc. Snad se v budoucnu počet zvýší i o ty knihovnické.

Pro nás bylo výhodné propojit účast v těchto projektech s prací na naplňování Koncepce rozvoje knihoven (priorita 20 Lidské zdroje), protože o mnoha věcech se již dlouho uvažovalo a diskutovalo. Oba projekty dodaly těmto snahám oficiální zastřešení a obecnou platnost.

Takže desetičlenná skupina velmi intenzivně pracuje a výsledky její práce je/vbrzku bude možné vidět. U těchto práce bych také ráda zůstala, než ji dotáhneme alespoň do určité fáze.

Víc o Národní soustavě kvalifikací si zájemci mohou přečíst na <http://www.narodni-kvalifikace.cz/>.

→ Požadavky na určité pozice jsou jedna věc, ale je to provázáno i s kvalifikačními stupni? Tedy s odměňováním za určitou práci?

S kvalifikačními stupni určitě. My jsme od začátku 90. let, kdy vznikl integrovaný systém typových pozic, měli tři povolání: knihovník, samostatný knihovník a knihovník specialista. To zároveň zrcadlilo požadavky na vzdělání – středoškolač, vyšší odborné, bakalářské a magisterské vzdělání v oboru. Tohle rozdělení se drží stále. Pokud jde o konkrétní platové zařazení, to je jiná věc. Já osobně věřím nebo doufám, že návaznost bude, protože jedním z požadavků, který naše sektorová rada avizuje od začátku, je, aby Národní soustava povolání a Národní soustava kvalifikací měly odraz v Katalogu prací a v platových třídách. Snad se to tedy podaří, byť jde určitě o běh na dlouhou trať.

→ Kdo bude v knihovnickém oboru pověřen vydáváním certifikátů?

To je velmi důležitá otázka. Budou to takzvané autorizované osoby; ty budou zkoušet a budou mít pravomoc vystavovat certifikáty. Předpokládáme, že těmito autorizovanými osobami budou oborové školy (např. ÚISK, KISK), velké knihovny, jako je NK, NTK, krajské knihovny, ale mohou to být například i soukromé osoby. Samozřejmě každý takový subjekt musí o udělení autorizace požádat.

Autorizujícím orgánem, tedy tím, kdo rozhodne, komu autorizaci udělí, bude pro náš obor Ministerstvo kultury. Rozhodovat bude na základě toho, zda žadatel o autorizaci splňuje podmínky, které jsou definovány v NSK. Je tam například uvedeno, jaké musí mít autorizovaná osoba materiální vybavení ke zkoušce, jak musí být kvalifikovaný zkoušející atd.

Důležité je asi připomenout, že za zkoušku by se mělo platit; zatím se uvažuje, že by poplatek neměl překročit 2000 Kč.

→ Vy jste byla u prvního průzkumu mzdové a věkové vzdělanostní struktury v knihovnách, který proběhl v roce 1998. Můžete alespoň stručně zmínit výsledky toho nejnovějšího

z loňského roku? Podrobněji bychom se tomu tématu věnovali v samostatném článku v některém z příštích čísel Čtenáře.

Ano, byla jsem spoluautorkou průzkumů z roku 1998 i z roku 2003/2004. Dokonce jsem se už podílela na obdobném výzkumu v osmdesátých letech minulého století (to zní hrozně!). V loňském roce jsme se hodně potýkali s chybami v dotaznících, zejména v kolonkách týkajících se platů, takže se mnohem déle „čistilo“, mnohem déle se některé věci dohledávaly, dopočítávaly. Navíc publikování výsledků zdržel i můj dlouhodobější zdravotní výpadek. Proto budou publikovány s určitým zpožděním. Před měsícem se zdálo, že už je vše hotovo, ale ještě jsme objevili nějaké nesrovnalosti, kvůli nimž bylo nutné předělat část interpretací. Teď je text konečně u závěrečných korektur, má zatím přibližně 60 stránek bez příloh; předpokládám, že v krátké době bude vydán. Jde o obsáhlý materiál, který nebude chtít číst každý, ale určitě bude přínosné udělat z něj výtah nejzajímavějších momentů.

Pro mě je třeba zajímavé, že se snižuje feminizace českého knihovnictví. Stále sice ženy drtivě převažují, ale právě v časové řadě od prvního ke třetímu průzkumu je vidět, že teď pracuje v knihovnách 12 % mužů, zatímco podle prvního průzkumu to bylo jen 7 %. Nelze si nevšimnout stárnutí knihovníků, které naopak dramaticky postupuje. V průzkumu za roky 2003–2004 byla nejsilnější skupina mezi 30 až 50 lety, teď je to mezi 40 až 60 lety a posiluje skupina nad 60 let. Také je zajímavé, že se zvyšuje věrnost instituci (setrvávání déle než 10 let), což samozřejmě může být i odrazem situace na trhu práce. Knihovnici jsou také stále vzdělanější, posiluje vyšší a vysokoškolské vzdělání. Zřetelný je nárůst kvalifikací v oblasti informačních technologií, byť spokojeni být určitě nemůžeme. Například je jen malý posun v kompetencích v oblasti rešeršních činností a kompetencí v oblasti práce s databázemi, i když právě to je podstata knihovnické práce. U všech otázek bohužel nelze sledovat trendy, protože vzorky respondentů nejsou totožné (v některých kategoriích odpovědělo tentokrát významně více, nebo naopak významně méně knihoven) a to brání jednoznačné extrapolaci. Ale některé trendy stanovit lze. V každém případě jde o průzkum zajímavý a přimlouvám se za to, aby se knihovny takovýchto průzkumů

účastnily. Znat dobře situaci v oboru je velkým přínosem pro legislativu, dotační programy, vyjednávání se zřizovateli či státními orgány, ale i v mnoha dalších oblastech.

→ Nakonec jsme se chtěly zeptat, jaká je Zlata Houšková čtenářka? Ale po tom, co jsme vyslechly, není jisté, jestli to nebude vnímáno jako provokace...

Zlata Houšková jako čtenářka je lemp! Dělá si poznámky, co všechno si přečte, a pak propadá depresi, že to nemůže splnit. Proto se ostatně také těším do důchodu, aby se mé skóre zlepšilo. Každý březen však nastává doba, kdy jsem čtenářka velmi pilná. Můžete mne potkat, jak chodím (stejně jako kdysi) s otevřenou knihou a brýlemi na nose (to kdysi nebylo nutné) po ulici, čtu a nevímám okolí. Je to životu nebezpečné a nevyzývá k následování! Čtu v hromadných dopravních prostředcích, čtu v obědních pauzách, čtu doma a nevímám rodinu. Jsem totiž členem kolegia Magnesie Litery a chci být co nejpoctivější hlasující. Proto jsem si už před lety dala závazek, že všechny knihy, které profety nominují do užšího výběru, přečtu, v případě naučné literatury alespoň velmi svědomitě prolisťuji, abych za sebe mohla odpovědně hlasovat. Z toho tedy plyne, že na přelomu března a dubna přečtu víc než 16 knih, a řadím se tedy mezi „čtenáře vášnivě“, z čehož by měl určitě radost profesor Trávníček.

→ Mimochodem, dělal prof. Trávníček vaši čtenářskou biografii?

Nedělal. Primárně se totiž měly zpracovávat biografie lidí ještě starších, než jsem já. Jak generace odchází a s nimi i jejich poznatky a zážitky, je nejdůležitější zachytit právě tyto zkušenosti, tyto biografie. Vždyť jak dlouho bude možné zpovídat dnes pětadvadesátiletého čtenáře? A ti o deset let mladší už četli ve zcela jiné době, za jiných podmínek... Nicméně projekt mě tak zaujal, že jsem chtěla být jeho součástí i jako tazatel. Absolvovala jsem instruktáž, začala jsem s prvními dvěma biografiemi. Když se mi však neobratnou manipulací s nahrávací technikou podařilo obě nahrávky smazat, pochopila jsem, kde je moje místo. Svou čtenářskou biografii jsem sepisovat začala, tak ve dvou třetinách jsem najednou neměla čas a biografie už třetí rok čeká na dokončení. Určitě se k němu dostanu a je to

jedna z věcí, na které se nejvíc těším! Projekt čtenářských biografí mě opravdu nadchl, hovořila jsem o něm často v knihovnách, které by ho mohly aplikovat ve svém regionu, ptát se lidí, co, kdy a jak četli, zveřejňovat po dohodě jejich čtenářské zážitky... Připadá mi to velmi zajímavé i proto, že s lidmi odchází paměť, a teď, v době nestabilních médií, kdy to, co platilo včera, dnes neplatí, by se vzpomínky měly zaznamenávat. Abychom věděli, co a jak (asi) bylo...

→ A teď opravdu úplně na závěr – jak se díváte na budoucnost českého knihovnictví?

Dovolím si citovat dr. Řeháka, ředitele Městské knihovny v Praze, který říká, že jsou dva druhy knihoven: ty, které se změní, a ty, které zaniknou. Myslím si, že je to přesná diagnostika současného knihovnictví. Ty dvě kategorie opravdu existují a propast mezi nimi se zvětšuje. Jsou u nás místa, kde knihovny bojují o své místo na slunci, otevírají se veřejnosti stále víc, reagují na její požadavky, rozšiřují a prohlubují své služby, zřizovatelé i obyvatelé je znají a uznávají, žádná událost v obci se bez nich neobejde. A jsou jiná, kde knihovnu ani nenajdete, ovšem ne proto, že by tam nebyla. Jen o ní nikdo jaksi neví... Dělávala jsem si léta takový test. Od nádraží či stanice autobusu jsem se každých padesát metrů ptala kolemjdoucích, kde je knihovna. Bylo to zajímavé a zjištění vždycky korelovalo s tím, jaká dotyčná knihovna opravdu byla.

Změna by měla spočívat ve větší vstřícnosti a otevřenosti, širší nabídce a větší kvalitě služeb, smysluplnějším využití technologií, větším sepětím s životem obce, v odstraňování bariér pro některé skupiny lidí, v lepší sebezprezentaci...

Fascinuje mě třeba provozní doba některých knihoven. V pět odpoledne už mají zavřeno. Kdy k nim může přijít pracující uživatel? Nikdy! Takhle by to přece nemělo být! My jsme přesně ta služba, která by se měla nejvíc rozvinout v okamžiku, kdy lidé končí v práci a mohou vyrazit za zájmy, koníčky, trávením volného času – do knihovny. Žijeme v zasetí pohodlných stereotypů, nikdo nás k ničemu nenutí, lidé si nestěžují, nikam nepiší, jenom do knihovny prostě nechodí... Jenže zbytečné instituce jsou prostě... zbytečné. Deklamace o důležitosti to opravdu nezmění. Někdy/někde mám pocit, že si to neuvědomujeme.

Velkým nebezpečím pro knihovny je neochota ke spolupráci, případně nezájem o ni, ztráta potřeby sounáležitosti s oborovou komunitou. Ještě před čtyřmi pěti lety jsem jako pracovnice centrálního metodického pracoviště a funkcionářka SKIP osobně znala všechny ředitele bývalých okresních a dalších větších knihoven; scházeli jsme se více či méně pravidelně, něco jsme společně vytvářeli, diskutovali. Dnes to neplatí. Roste počet těch, jejichž obličeje si nevybavím (nejde samozřejmě o mne, mluvím i za kolegy z Knihovnického institutu NK i za funkcionáře SKIP), kteří se neúčastní společných akcí a jednání, nevstupují do společných diskusí, nevyjadřují se ke společným problémům. Jistě, nejdůležitější je komunikovat se zřizovatelem, ten zajišťuje existenci knihovny. Mnohdy je však třeba posílit hlas komunity, jde-li o principiální věci pro obor. Negativní dopady na něj mají negativní dopad na každou jednotlivou knihovnu, i když si to neuvědomuje nebo když ten dopad není okamžitý. Ti, kteří si myslí, že vystačí s partnery v místě, se často ozývají až v případech horších časů či nevratných průšvihů. Pak teprve „objeví“, že existuje profesní komora, zaměstnavatelská organizace, tedy SKIP, odborná poradenská a konzultační centra – krajské knihovny, Národní knihovna, pak se začnou pít po informacích.

Jsou tady také potenciální partneři, například komerční sféra, která má zájem s knihovnami spolupracovat. Když tito lidé přijdou s nabídkami, chtějí ovšem jednat s jedním subjektem, který zastřeší celou knihovnickou obec. Například často oslovaný SKIP mnohdy takovou garanci nemůže dát, protože spousta knihoven „společně nehraje“. Všichni na obecní úrovni víme, že „v jednotě je síla“. Když pak ale o nějakou jednotu jde, je slyšet: „my počkáme, až jak to dopadne“ nebo ještě hůř „co je mi do toho, to se mě netýká, ať to vyřeší někdo jiný...“.

Tady vidím například velké rezervy knihoven pověřených regionálními funkcemi. Pověřené knihovny by si měly být vědomy, jak je spolupráce důležitá, měly by myšlenky této spolupráce přenášet níž. Ale my víme, že často nepřenášejí ani základní informace, natož, aby někoho přesvědčovaly...

Zmíním jako příklad jeden konkrétní projekt – projekt *Ptejte se knihovny*. Tak exkluzivní služba, kterou mohou knihovny nabízet svým čtenářům

a dobře se jí prezentovat (a to i ty menší a s malým množstvím vynaložené námahy)! V rámci vzájemné spolupráce jsme přece schopni odpovědět opravdu téměř na cokoli. A podívejme se na počet zapojených knihoven – lehce nad 70. Vůbec nechápu proč... Dovolím si ještě jednou citovat, tentokrát svého nejoblíbenějšího kolegu dr. Víta Richtera: „Spolupráce je nejtěžší knihovnická disciplína!“

Ale abych nekončila pesimisticky: jsem optimista a věřím, že knihovnictví si respektovanou pozici udrží/dobude. A s trochou lehké skepse: **když se bude více jeho příslušníků společně více snažit**. To přeji nejen nám všem, ale hlavně našim uživatelům.

Děkujeme za rozhovor.

LENKA ŠIMKOVÁ, OLGA VAŠKOVÁ

KNIHOVNÁM V MALÝCH OBCÍCH

BLANKA KŘÍŽOVÁ • Obecní knihovna Bory

MIROSLAV BLÁHA • Místní lidová knihovna

Kostomlaty pod Milešovkou

Půlroční ohlédnutí za hodnocením Knihovny roku 2012

Když v roce 2004 (Kostomlaty pod Milešovkou) a 2007 (Bory) získaly naše knihovny titul Knihovna roku, mysleli jsme si, že nic většího nás v knihovnickém životě už potkat nemůže. Jenomže on to byl teprve začátek. Seznámili jsme se s celou řadou úžasných knihovníků, jezdíme na setkání venkovských knihoven a v roce 2012 přišlo ocenění úplně největší: byli jsme SKIPem nominováni a následně Ministerstvem kultury ČR jmenováni členy poroty pro výběr kandidátů k udělení ceny Knihovna roku v kategorii *Základní knihovna*. Poprvé tak byli v komisi zástupci malých, „venkovských“ knihoven, nepočítáme-li V. Valečkovou z minulé sestavy, která kromě práce v krajské knihovně vede i knihovnu v obci Býšť.

Plní očekávání jsme se společně s kolegy v komisi vydali počátkem září mikrobusem Národní knihovny na okružní cestu po republice. Postupně jsme navštívili všechny kraje, kromě Ústeckého, a v nich nominované knihovny. Většina postupovala z krajských kol soutěže Vesnice roku, ale část se zúčastnila na „divokou kartu“ a Plzeňský kraj netypicky nominoval knihovny dvě.

Vybavení vzpomínkami na naši vlastní účast v soutěži jsme vstupovali do „království“ knihovnic a samozřejmě i knihovníků, abychom prodělali přerod ze soutěžícího na hodnotitele. Se srovnáváním s vlastní knihovnou jsme dlouho nevydrželi – úroveň knihoven i míra ctizádostivosti jsou už

úplně někde jinde. A tak nám vodítkem při hodnocení byla zejména tabulka kritérií, vypracovaná a ověřená praxí předchozích komisí a pak také knihovnické standardy. Svázat však jednotlivá hlediska do číselného vyjádření bylo více než obtížné. Každá z knihoven pracuje v jiných podmínkách, daných možnostmi i náklonností zřizovatele. Potřeba čtenářů se v knihovně v půjčovně

Prohlídka knihovny v Košťálově

době spíše potkávat, než mítet, hovoří pro daný čas v týdnu, i když se tím pádem knihovna „nevejde“ do příslušného parametru. Zbývající čas je pak k dispozici pro další činnost – besedy aj. Jak ale hodnotit provozní dobu provázanou s prací pro obec nebo pro informační centrum? A interiér knihovny, byť sebemoderněji vybavený, nebude pro čtenáře přitažlivý, pokud se v něm nepotkají s příjemnou až charismatickou osobou knihovníka. Výměnné soubory jistě „oživují“ knižní fond a ulevují knihovně finančně, ale i tak ne-

musí být na škodu regál s klasikou, byť třeba pro potřeby doporučené četby. Pomoc profesionálních knihoven venkovským knihovnám je nezastupitelná jak při metodickém vedení, přípravě grantů a dotací, tak i při nominaci a přípravě nominovaných knihoven na vlastní hodnocení. Dokladem je osobní účast zástupců pověřené, případně krajské knihovny při návštěvě komise ve většině hodnocených knihoven.

Hodnocení probíhalo průběžně i při přejezdech mezi knihovnami a každý den končil pracovní schůzkou se závěrečným shrnutím. Profesionální složení komise zaručovalo objektivní výsledek vzešlý ze vzájemné diskuse. I my jsme si uvědomovali čím dál víc svůj přínos při rozhodování komise.

I když jsme byli dobře vybaveni všemi dostupnými informacemi o knihovnách a většina knihoven má dnes webové stránky, to vše nenahradí osobní setkání. Říkali jsme si: „To vejdemě někde do knihovny a bude to ONA!“ A byla! O prvním místě knihovny v Ratíškovcích neměl nikdo z nás pochyb. Tahle knihovna má všech „5P“! Moderní, dokonale interiér, neuvěřitelné využívání grantů, provozní doba, nejvyšší kvalita po všech stránkách.

Ale myslíme, že i knihovny, které byly jen o malinko za tou první, si zaslouží naši pozornost. Takovou byla pro nás rozhodně knihovna v Košťálově. Nádherná, nová, prostorná knihovna a milá paní knihovnice Lenka Barochová a všichni přítomní zástupci obce. Radost s nimi pobýt! Radost být tu čtenářem a občanem obce.

A také další...

Branice – Husmíl – zde pan knihovník Pavel Zeman (povoláním strojevedoucí!) vytvořil vlastní grafický obraz celé knihovny. Od knižních lístků a průkazů po plakátky na výstavy a dokonce vlastní historické knížky.

Velká Hleďsebe – knihovna nádherně prostorná, dokonale bezbariérová, kde se schází zastupitelstvo obce, mladí fotbalisté i ženy s patchworkem. K tomu pan knihovník Petr Kreuz, jehož empatický přístup ke čtenářům je úplně výjimečný.

Batňovice – malá knihovna v malé obci, kde děti chodí na besedy ze školy i školky spojovací chodbou v bačkůrkách. Besedy pro ně připravuje paní knihovnice Markéta Tučková na úrovni tak profesionální, že bychom se od ní mohli všichni učit.

Na návštěvě v Ratíškovcích

Foto M. Bláha

Uhelná – knihovna v obci na konci světa, kde mají mimo jiné hodně problémů s nepřizpůsobivými rodinami. Ale mají tady paní „Kiri“, která se dětem neuvěřitelně věnuje. Mimo společného čtení a tvoření s nimi také třeba pečovat buchtu a chodit na houby!

Strážov – v této knihovně, kterou vede paní Jana Tremlová, se pravidelně ke své činnosti schází hned tři kluby. Veliká knihovna s velmi bohatou činností a infocentrem.

Ostravice – to je paní knihovnice Martina Klímková a knihovna, která je pro své čtenáře k dispozici téměř neustále a je tu i informační centrum a galerie.

A tak jestli třeba připravujete knihovnický zájezd, nebo jedete na dovolenou do končin, kde se vyskytují tyto knihovny, neváhejte je navštívit. Určitě nebudete litovat.

Knihovnou roku může být každý rok jen jedna knihovna. S tím nic nenaděláme. Jistě je to i štěstí, jaké knihovny se v tom kterém roce k hodnocení sejdou. Jedno je však jisté, úroveň místních a obecních knihoven úžasně stoupá!

DO ČÍSLA PŘISPĚLI

Miroslav Bláha – Místní lidová knihovna Kostomlaty pod Milešovkou **Lenka Hanzlíková** – Městská knihovna v Praze **Doc. PhDr. Ludmila Hlaváčková, CSc.** – Ústav dějin lékařství a cizích jazyků, LF UK v Praze **PhDr. Jiřina Kádnerová** – Praha **Mgr. Světlana Knollová** – Národní knihovna ČR, Praha **Blanka Křížová** – Obecní knihovna Bory **Ema Stašová** – Skandinávský dům, o. s., Praha **Mgr. Jitka Štěrbová** – Knihovna Slezského zemského muzea, Opava

SVETKNIHY.CZ

Čestným hostem pražského knižního veletrhu je Slovensko

Mezinárodní knižní veletrh a literární festival *Svět knihy Praha 2013* se přehoupl do „věku dospělosti“, letos proběhne už jeho devatenáctý ročník. Od 16. do 19. května se pražské Výstaviště v Holešovicích stane místem setkání milovníků knih, jejich autorů, výtvarníků, vydavatelů a všech zájemců o literaturu.

Přípravou a realizací pražského knižního veletrhu se zabývá společnost zřízená Svazem českých knihkupců a nakladatelů Svět knihy s. r. o., v jejímž čele od prvopočátku s téměř stabilním týmem spolupracovníků stojí Dana Kalinová.

→ Než si budeme povídat o programu letošního veletrhu, ráda bych se zeptala, kde a v čem hledáte inspiraci, aby každý ročník měl svou tvář a obsah odlišný od těch předchozích?

Těch inspirujících zdrojů je mnoho; sledujeme trendy mezinárodního knižního trhu, vývoj čtenářských zájmů, témata významná pro intelektuální růst společnosti, obchodní strategie nakladatelství i požadavky našich vystavovatelů. Chceme upozornit na nezanedbatelný podíl překladatelů na zprostředkování světové literatury českému čtenáři a umožnit čtenářům setkání s českými a zahraničními autory, literárními osobnostmi,

s lidmi ze „světa knih“. Knižní i literární scéna se rozvíjí, je ovlivňována dynamickým rozvojem nových technologií, a tento rozvoj by měla odrážet i akce významu pražského veletrhu a festivalu.

→ Teprve na sklonku druhé dekády konání pražského knižního veletrhu se jeho čestným hostem stává jazykově i územně nejbližší soused – Slovensko. Máte už informace (rozhovor se konal na začátku března – pozn. red.), jaký program slovenská strana připravuje?

Program Slovenské republiky připravuje Literárne informačné centrum (LIC), jež má dlouholeté zkušenosti s prezentacemi slovenské literatury a knih v zahraničí. O Slovensko jako čestného hosta jsme usilovali od prvních ročníků veletrhu. Patřím mezi ty čtenáře, kteří „trpí“ rostoucím počtem překladů ze slovenštiny do češtiny, neboť blízkost našich jazyků vyžaduje znalost pouze několika desítek odlišných slov a můžeme číst slovenské autory v originále!!! Jsem proto ráda, že uslyšíme opět ve větší míře krásnou slovenštinu a budeme se moci setkat v rámci slovenského programu se současnými úspěšnými prozaiky a básníky (Balla, J. Banáš, J. Beňová, M. Haugová, D. Hevier, J. Karika, M. Kompaníková, P. Rankov, J. Rumpí, R. Sloboda, V. Šikulová, D. Šimko, P. Vilikovský a mnozí další). Ve slovenském programu nebudou chybět pořady pro děti, neboť v Bratislavě má sídlo celosvětově známý mezinárodní dům umění pro děti – BIBIANA. Slovenští kolegové se ve svém programu dotknou i témat věnovaných významným výročím, jako je 1150 let od příchodu věrozvěstů Cyrila a Metoděje formou prezentace díla Proglas z 9. století, připravují vzpomínkové pořady ke 100. výročí na-

rození Dominika Tatarky, talk-show k 20. výročí vzniku našich republik. Veletrh navštíví i bývalá premiérka SR Iveta Radičová a představí zde knihu rozhovorů. Máme se opravdu na co těšit!

→ **Témata letošního knižního veletrhu a literárního festivalu jsou hned tři: Rozmanité cesty poezie, Čteme jedním dechem aneb Když se řekne bestseller a Blogger spisovatelem, spisovatel blogerem. Můžete je blíže představit?**

Vůči poezii jsme měli velký dluh, ještě nikdy nebyla v rámci našeho literárního festivalu ve větší míře „nasvícena“, přestože se jedná o jeden z nejkrásnějších literárních žánrů. Troufám si říci, že letošní program věnovaný poezii je jedním z nejobsáhlejších v historii veletrhu; zahrnuje mini-festival sestávající z poetických pořadů mimo Výstaviště, přímo v prostorách Průmyslového paláce je připraven Sál poezie a interaktivní Laterna Poetica, v nichž bude probíhat celá řada prezentací, recitací, setkání s básníky. Program je koncipován tak, abychom neopomněli představit významné osobnosti a jejich dílo, básnické směry a koncepty, jež do poezie jako svébytného literárního žánru patří. Chceme se však v rámci odborného programu věnovat i problematice pořádání festivalů či přehlídek poezie doma i v zahraničí a otázce úspěšnosti prodeje sbírek poezie v rámci mezinárodního knižního trhu. Program věnovaný poezii doplní v sobotu open air koncert několika písničkářů a skupin, jejichž tvorba je založena na básnických textech (Jan Burian, Zuzana Homolová, J. H. Krchovský & Krch-off band, E.T.C. Vladimíra Mišíka a další).

Bestsellery a blogy patří do kategorie čtenářského zájmu, kterému jsme chtěli vyjít vstříc formou knižní výstavy a zajímavých debat. Mezi pozvané blogery patří i Iva Pekárková, díky spolupráci s portálem iDNES, jehož je tvář, ale i další úspěšní tvůrci tohoto fenoménu na internetu.

→ **Co připravujete pro odborného návštěvníka? Mám konkrétně na mysli knihovníky.**

Knihovníci patří mezi důležitou kategorii návštěvníků veletrhu, kteří přicházejí, aby se seznámili s aktuální nabídkou českých nakladatelů. Nabízíme jim výhodnou formu odborné návštěvy včetně využití prostoru Obchodního centra. V rámci profesní části programu mají každoročně možnost vyslechnout důležité informace z oblasti autorského práva, produkce digitálních knih apod.

→ **Kolik domácích vystavovatelů se na veletrhu představí? Zaznamenali jste pokles jejich zájmu vzhledem k ekonomické situaci, nebo se zatím neprojevil?**

Podle obsazené plochy českými nakladateli a dalšími subjekty českého knižního trhu zatím pokles zájmu o účast na veletrhu nepozorujeme. Poněkud jiná situace je v registraci zahraničních vystavovatelů, kteří se sice opětovně účastní, zmenšují však své plochy. Zde ovšem působí i objektivní hledisko atraktivity a velikosti knižního trhu, zájmu českých nakladatelů o tituly v nabídce zahraničních účastníků i konkurence dalších mezinárodně významných akcí v zahraničí (např. Frankfurt, Londýn, Varšava).

→ **Na které zahraniční vystavovatele a autory se mohou návštěvníci veletrhu těšit?**

Je jich opět celá řada, vyjmenovala bych zejména jazykové oblasti, jež budou na veletrhu literárně a knižně zastoupeny, jsou to např. angličtina, arabština, čínština, francouzština, hebrejštiny, maďarština, němčina, norština, polština, rumunština, ruština, španělština, švédština a další. Na veletrh přijíždí skupina německy píšících autorů v rámci projektu Das Buch (Německo, Rakousko, Švýcarsko), oceňujeme návštěvu exilového čínského spisovatele a básníka Liao I-Wu, který je pozván nakladatelstvím Mladá fronta. Z Maďarska k nám zamíří nositel mnoha mezinárodních ocenění Péter Esterházy, milovníci knih Roberta Fulghuma se opět dočkají jeho osobní návštěvy. Kromě vyjmenovaných autorů se veletrhu účastní mnoho dalších, zde bych odkázala zájemce na naše webové stránky www.svetknihy.cz, kde jsou od počátku dubna programové informace zveřejňovány.

→ **Veletrh Svět knihy Praha probíhá i mimo Výstaviště, můžete představit alespoň některé z připravovaných pořadů?**

Každoročně připravujeme „předskokanské“ pořady, jako je filmová přehlídka *Svět knihy ve filmu*, probíhající letos opět v kině Atlas, divadelní přehlídka *Svět knihy na jevišti*, v jejímž rámci upozorňujeme na tematicky blízka divadelní představení na scénách českých divadel. V předvečer veletrhu a festivalu proběhne akce *Noc literatury* v režii Českého centra v Praze – cyklus souběžných čtení z překladů současné světové literatury na zajímavých místech Prahy 7; mnozí z autorů původních děl navštíví následně veletrh.

Od neděle 12. května pak běží „mini-festival“ věnovaný poezii, který zahajuje maraton čtení básní jejich samotnými autory v Café Fra a jeho okolí.

→ **Na co byste chtěla zvlášť návštěvníky upozornit, co by si neměli nechat ujít?**

Ať si nenechají ujít Svět knihy Praha 2013 jako takový, neboť představuje ojedinělou každoroční

příležitost orientace v aktuální knižní nabídce České republiky a v zahraničí a zároveň možnost blízkého setkání s autory a literárními osobnostmi, jež jsou v rámci pořadů doprovodného festivalu přítomny.

Ptala se **OLGA VAŠKOVÁ**

Foto archiv Svět knihy

Z TAJEMSTVÍ...

Knihovny Národního muzea

Metráková databanka

Také oddělení časopisů Knihovny Národního muzea má svá tajemství. Jak by ne, když spravuje vedle Národní knihovny nejrozsáhlejší sbírku periodik vydávaných od 17. století. Oddělení sídlí v Praze – Bubenči v budově bývalého Místodržitelského letohrádku s krásným výhledem na Stromovku. Je to tak trochu symbol zastaveného času starého přístupu k badatelům. Bez nadsázky lze říci, že žádná podstatná práce z historie, literární historie, kunsthistorie, historické politologie atd., která se opírá o informace z dobového tisku, se neobejde bez zdejšího studia. K vážným badatelům se tu přistupuje velmi individuálně, na rozdíl od jiných knihoven obdrží většinu požadovaného materiálu ihned po objednání na stůl. Jeden českoamerický vědec, který v našich fondech zkoumal vývoj reprodukování fotografie, zdejší milieu vystihl poklonou v humorném příměru – „Vy jste kladruští bělouši českého knihovnictví.“

V oddělení máme krom jiných jeden mimořádný unikát: *Index Národních listů*. Dostal se k nám, když se rušila redakce těchto veledůležitých novin (1861–1941). Co to je? Řada 65 svazků vysokých cca 42 cm a 24 cm hlubokých, která dohromady váží 110 kg. Jde o rejstřík článků publikovaných v NL do roku 1940. Taková redakční pomůcka by byla v dnešním světě elektronických databází směšná, ale ona je jejich pozoruhodným archaickým archetypem. A ilustruje zásadní moment v proměně redakční práce někdejších novinářů, ukazuje na profesionalizaci žurnalistiky. První svazek, ohraničený datací 1861 až 1881, shrnuje dvě počáteční dekády vydávání NL a je značně výběrový, řada článků zjevně absentuje. Druhý zaznamenává roky 1881 až 1883. Poté pokračuje Index postupně v jednotlivých svazcích věnovaných každému roku zvlášť. Proč článkový rejstřík vznikl? Až do počátku 80. let 19. století si zřejmě redakce vystačila s archivem exemplářů vydání od roku 1861 a s vlastní pamětí redaktorů. Když chtěli zjistit, o čem kdy dříve psali, prostě si vzpomněli a prolištovali stará vydání. Asi stejně jako starý Kramerius. Jenže od roku 1879 začali čeští politici už pravidelně navštěvovat jako poslanci říšskou radu ve Vídni, v novinářské agendě a její podstatné formě – polemice – si už nevystačili s předchozím amatérismem „rozpomínání“, potřebovali být přesní v argumentaci, zřejmě začala mít vyšší hodnotu i tzv. názorová konzistence. A také určitě došlo ke skoku v informační zahuštěnosti komunikačního světa (více informací, témat, reálií). Takže si redakce začala budovat svou interní paměť, svou „databanku“. Strukturovanou – podle autorů, podle témat, někdy podle „klíčových slov“. Index je ideální pro počáteční badatelskou sondáž, když kupříkladu chcete zjistit, zda a jak se psalo o začátcích používání telefonu v 80. letech 19. století, hledáte heslo „Telefon“. Otázka je, jak je rejstřík spolehlivý, přesný a vyčerpávající, zpravidla si badatel po provedení sondě stejně musí své téma pro své čisté svědomí „vysedět“ poctivým listováním stránek samotných novin. Tak jako moje studentka M. Kazdová, kterou jsem do takového průzkumu „spolehlivosti“ uvrtil minulý rok. A kdybyste chtěli vědět, milí čtenáři, jak to dopadlo, přečtěte si v Knihovně Fakulty sociálních věd Karlovy univerzity její diplomovou práci *Využití pramenného zdroje Index Národních listů 1861–1913 na příkladu agendy cestopisné žurnalistiky*. Snad ještě něco: teprve od roku 1918 je Index psán strojopisně, od roku 1925 ztloustl na tři kg přírůstek ročně; obojí svědčí o modernizaci redakční práce ve stále složitějším světě.

MARTIN SEKERA, vedoucí oddělení časopisů KNM

Knihovna Slezského zemského muzea nově v Janottově vile

Slezské zemské muzeum je pomyslnou branou do Slezska. Jeho zájem sahá od živé i neživé přírody přes prehistorii, historii až k dějinám umění, a to především v oblasti českého Slezska, severní a severovýchodní Moravy. Slezské zemské muzeum je příspěvkovou organizací Ministerstva kultury ČR. Se svými 2 400 000 sbírkovými předměty je třetím největším muzeem v ČR, s historií sahající až do roku 1814 je nejstarším veřejným muzeem na území dnešní České republiky. Se stejným rokem je spojen i vznik muzejní knihovny.

Knihovna SZM je dnes moderní veřejnou knihovnou, která poskytuje základní knihovní, informační a reprografické služby odborné i laické veřejnosti a zaměstnancům muzea. Fond, který obsahuje kolem 300 000 svazků, je tvořen jednak společenskovědnou literaturou – historie, dějiny umění, národopis, archeologie, numismatika, filozofie, sociologie, divadlo a hudební věda, a dále přírodovědnou literaturou – botanika, zoologie, dendrologie, entomologie, mineralogie a paleontologie. Kromě toho jsou zde zastoupeny také vzácné knižní fondy, které mají charakter sbírek – fondy starých tisků a fond Silesiak českých, polských a německých, který je v rámci knihoven ČR zcela ojedinělý a svým

Janottova vila

Foto M. Feretová

složením a obsahem pokrývá celou oblast historického Slezska. Dále je zde rozsáhlý fond novin a časopisů, celkem 8490 titulů, z nichž nejvýznamnější jsou regionální noviny vycházející od poloviny 19. století.

Knihovna Slezského zemského muzea navazuje na tradice veřejné knihovny v bývalém rakouském Slezsku, která byla založena spolu s přírodovědeckým muzeem. Muzeum i s knihovnou byly tehdy svěřeny do péče opavského gymnázia a měly sloužit hlavně potřebám studující mládeže. Knižní fondy rostly díky darům slezské šlechty. V roce 1859 získala knihovna právo povinného výtisku všech knih a periodik vydávaných na území rakouského Slezska a toto právo si udržela až do roku 1935. V průběhu osvobozovacích bojů v dubnu 1945 knihovna vyhořela. Z téměř 46 000 svazků se

zachránilo jen několik desítek rukopisů a starých tisků. Po válce se začala budovat nová muzejní knihovna, která vznikla spojením zbytků knihoven jednotlivých opavských muzeí, z konfiskátů zrušených německých školních knihoven, institucí a spolků i z pozůstatostí někdejších muzejních pracovníků a významných regionálních osobností. Doplňování knižního fondu se zaměřilo především do oblasti literatury přírodovědné a uměleckohistorické. V roce 1958 byla ke Slezskému zemskému muzeu převedena knihovna Památníku Petra Bezruče obsahující bohaté fondy literárněvědné a beletristické, které dokumentují literární vývoj oblasti severovýchodní Moravy a Slezska. V roce 1990 získalo muzeum v souvislosti se zrušením bývalého Muzea revolučních bojů v Ostravě jeho knižní fond čítající zhruba 30 000 svazků literatury z oblasti novodobé historie a dějin vojenství.

Záhy po konci války, ještě v roce 1945, se v Opavě začala budovat nová vědecká knihovna – Slezská studijní knihovna. Její fondy byly vytvářeny ze zaniklých veřejných a spolkových knihoven a ze zrušených knihoven klášterních. Zvláště velká pozornost byla od počátku věnována shromažďování Silesiak, společenskovědní a zejména historické literatury. V roce 1950 byla knihovna sloučena se Slezským studijním ústavem, od roku 1958 Slezským ústavem Československé akademie věd. V roce 1993 byl Slezský ústav spolu s knihovnou sloučen se Slezským zemským muzeem.

V roce 1995 byly organizačně dosud samostatné knihovny – knihovna Slezského zemského muzea a knihovna Slezského ústavu – spojeny a nově utvořená Ústřední knihovna SZM byla organizačně zařazena jako součást Slezského ústavu SZM. Od roku 2010 je knihovna samostatným muzejním pracovištěm, od roku 2012 pod názvem Knihovna Slezského zemského muzea.

Slezské zemské muzeum spravuje několik expozičních budov a areálů v Opavě a jejím okolí. Knihovna Slezského ústavu sídlila v Paláci Razumovských, knihovna Slezského zemského muzea v Janottově vile, a to i po jejich organizačním sloučení v roce 1995. Obě budovy byly vícefunkční, studovny a depozitáře tvořily

pouze část jejich využití. Kromě těchto dvou budov byly knižní fondy uloženy ještě v dalším objektu.

Janottovu vilu nechal v roce 1870 postavit opavský velkoobchodník a zakladatel cukrovarnictví ve Slezsku Josef Janotta. Vila sloužila jako obytný dům, během let rodina provedla rozsáhlou přestavbu i menší adaptační práce. V roce 1946 byla vila přizpůsobena pro potřeby Slezského zemského muzea, prováděly se zde výstavy, sídlilo ředitelství muzea a muzejní knihovna. V letech 1973–1974 proběhla generální oprava budovy. Během dalších let pak chátrala s výjimkou opravy střechy v roce 2005. V roce 2010 bylo ředitelství muzea, ekonomický a provozní úsek vystěhovány z Janottovy vily, v budově zůstala pouze muzejní část knihovny, tj. přibližně 50 000 svazků. Vedením muzea bylo rozhodnuto budovu, která se nacházela ve špatném technickém stavu, kompletně rekonstruovat a přestavět plně pro potřeby knihovny.

Pro rekonstrukci knihovny se Janottova vila uzavřela na konci prosince roku 2011. Během ní došlo k výměně oken a dveří, byly restaurovány některé historické prvky, vstupní dveře, vitrážové okno a světlíky, zrestaurován byl i unikátní dřevěný strop v badatelně – objevený až při stavebních pracích. Opravena byla také fasáda budovy, u které byl průzkumem barevných vrstev zjištěn a použit stejný barevný odstín jako při stavbě budovy v roce 1870. Zároveň byly vybudovány nové depozitární prostory vybavené prachotěsnými kompaktními regály, sítovými rozvody a žaluziemi pro eliminaci denního osvětlení. V depozitářích je průběžně sledována a regulována teplota a vlhkost požadovaná pro uložení knih, nejen těch vzácných sbírkových, ale i běžných knižních fondů. Nově byl vybudován bezbariérový vstup a výtah.

Knižní fond byl stěhován ve dvou etapách. V první etapě v červnu 2012 byl vlastními silami knihovníků stěhován fond uložený přímo v budově, asi 50 000 svazků, ve druhé etapě v prosinci 2012 pak fond z jiných budov stěhovací firmou ve spolupráci s knihovníky, kolem 200 000 svazků. Knižní fondy umístě

Depozitáře leden 2012

prosinec 2012

Strop v badatelně

Foto M. Feretová

Ředitel muzea Mgr. Antonín Šimčík při slavnostním otevření knihovny

těné v různých budovách jsou nyní pohromadě, jsou ucelené číselné řady. Nejvíce využívaný fond Silesiak byl uložen vedle badatelské knihovny.

Knihovna SZM je knihovnou prezenční s vázaným výběrem. Nové uspořádání knihovního fondu umožňuje čtenářům obdržet požadovanou literaturu bez dlouhého čekání. Knihovna buduje on-line katalog, který obsahuje přibližně 110 000 záznamů, retrokatalogizace je hlavní prioritou její práce. Část fondu nezpracovanou on-line je možné vyhledávat v listkových katalogích.

Novinky z Městské knihovny v Praze

2013: Vyladěný rok s knihovnou

Hudební oddělení Městské knihovny v Praze slaví v letošním roce 120. výročí. To ho řadí k jedněm z nejstarších hudebních knihoven. A protože hudba do knihovny patří nejen v podobě not, zpěvníků a hudebních nahrávek, je možné ji potkávat i jako nedílnou součást kulturního programu a rozvoje nových služeb knihovny.

Hudba se tak promítá do dramaturgie nového cyklu **Hudba a film**, který nabízí jedinečné filmy po obrazové i hudební stránce, plánovaných **koncertů** (Melody Makers Ondřeje Havelky, Radůza, Rudy Linka Trio), ale i do akcí mimo sály Ústřední knihovny. S hudbou oslaví **30. výročí** pobočka Opatov (Praha 11), která kromě knih půjčuje v **Artotéce** i obrazy. Hudebně bude také zaměřena **Pražská muzejní noc**, kde se možná objeví i spojení hudby a tance. A samozřejmě účinkování knihovny na veletrhu **Svět knihy** nebo **Bambiriádě**. Na tyto akce a na další desítky míst zamíří náš nový bibliobus jménem **Oskar**.

Náklady na rekonstrukci knihovny činily zhruba 20 milionů korun. Převážná část finančních prostředků byla poskytnuta Ministerstvem kultury ČR. Generální oprava budovy byla podle projektu společnosti ADAM architects, s. r. o, Brno realizovaná Beskydskou stavební, a. s., Třinec.

Dne 7. 1. 2013 byla knihovna slavnostně otevřena. Půjčování pro veřejnost probíhá v rámci badatelských dní (ve středu od 12:00 do 15:30 a ve čtvrtek od 8:00 do 15:30 hodin). V rekonstruované budově mají návštěvníci knihovny příjemné prostředí a profesionální zázemí pro své studium, knihovní fondy ideální podmínky pro uložení a pracovníci knihovny příjemné prostředí ke své práci. Zároveň se budova stala, vedle nedávno rekonstruované Historické výstavní budovy, chloubou Slezského zemského muzea a ozdobou Opavy.

JITKA ŠTĚRBOVÁ sterbova@szmo.cz

Bibliobus Oskar

Oskar je oproti velkým bibliobusům opravdu mini – původně dodávka do 3,5 tuny přestavěná na knihovnu. Nabídne výběr z asi 500 knih, hry na tabletech, stolní hry i doprovodné aktivity. Parkovat by měl hlavně u škol, domovů seniorů, na festivalech, veletrzích, v parcích, ale jedná se i o zřízení stanice u jednoho z nákupních center.

Ale abychom se vrátili k hudbě. Ve službách se hudební rok projeví zejména obnovením půjčování **vinylových desek**. Ty budou dostupné ve volném výběru v pobočce Bohnice v průběhu prvního pololetí 2013. A kdo má do knihovny daleko, může si hudbu pouštět on-line. **NAXOS Music Library** nabízí více než milion streamovaných skladeb různých žánrů, ale i životopisy skladatelů, přehled hudebních termínů nebo operní libreta.

Ani ve Vyladěném roce se nevyhne změněm v síti poboček Městské knihovny v Praze. A to jak těm z pohledu čtenářů k lepšímu, tak i k horšímu. Větší změny znovu přinesl březen, kdy se rozšířila provozní doba pobočkám Školská a Dům čtení. Ale také se uzavřela pobočka Hradčany. Náklady na její provoz byly dlouhodobě hrazeny Městskou částí Praha 1, která však z rozpočtových důvodů nemůže nadále knihovnu dotovat.

Další změny pak mohou čtenáři čekat na podzim a v zimě, kdy by se měly začít stěhovat pobočky na Praze 7 (Letná a Holešovice) a Praze 3 (Chmelnice). Věříme, že nové prostory nabídnou více pohodlí čtenářům i knihovnickům.

Vyladěný rok se bude skládat i z mozaiky větších a menších drobností, které snad čtenářům zpříjemní využívání služeb MKP:

- nový typ čtečky e-knih PocketBook v nabídce čteček k půjčení domů,
- novinky v e-knihovně (Vančura on-line),
- volba netisku výpisu při půjčování,
- půjčování společenských her domů,
- proměna poboček Barrandov a Bohnice a revitalizace Novodvorské.

Knihovna bez bariér

Městská knihovna v Praze je otevřená všem návštěvníkům, přesto existuje skupina lidí, pro které může být návštěva knihovny spojena s určitým nepohodlím. Proto jsme v loňském roce požádali o grant v rámci dotačních programů Ministerstva kultury ČR VISK3 a pořídili vybavení, které napomáhá prolamování bariér v orientaci, v komunikaci a také v rozvíjení počítačové i jiné gramotnosti znevýhodněných uživatelů.

Projekt nevznikal na „zelené louce“, ale navázal na služby, které pro znevýhodněné skupiny uživatelů knihovna nabízela již dříve. Sluchově znevýhodnění mohli využívat velkou a stále doplňovanou nabídku komiksů nebo si půjčit film s českými titulky. Zrakově znevýhodnění potom bohatou nabídku mluveného slova (audioknih) nebo hudebních nahrávek, některé pobočky jsou vybaveny

kompenzačními pomůckami, jako je např. zvětšovací program nebo kamerová lupa. Kde to prostor a budova umožňují, jsou knihovny bezbariérové.

Nově jsou prostory, ve kterých se nejčastěji konají kulturní akce, vybaveny **indukční smyčkou**, případně zvláštními indukčními sluchátky. Tedy technickým zařízením, které umožní lepší porozumění přednášejícím pro ty, kteří tuto podporu síly zvuku potřebují. Takto vybavený prostor je označen mezinárodně srozumitelnou značkou. Služby knihovny neslyšícím přiblíží **videa v českém znakovém jazyce** a komunikaci usnadní možnost **on-line tlumočení** prostřednictvím webové kamery. Programy **Méda čte** a **Dětský koutek 1-5** provedou děti světem slov, číslic i obrázků a nenásilnou formou doplní jejich znalosti českého jazyka. Výukový software je využitelný pro všechny děti bojující se základy češtiny – děti se sluchovým znevýhodněním, slyšící děti neslyšících rodičů, děti s poruchami učení, děti jiných národností.

Největší pobočky jsou osazeny zvukovými majáčky, které pomohou v orientaci nevidomým. Informační středisko Ústřední knihovny nabízí **speciální počítačovou jednotku** se softwarem ABBY FineReader, který pomocí scanneru převádí tištěné dokumenty do textového formátu bez přepisování a umí je i přečíst hlasem nazývaným Eliška. Na webových stránkách je pak k poslechu **namluvený** platný **Knihovní řád MKP**.

Kompletní informace o službách znevýhodněným skupinám obyvatel jsou od března na webových stránkách Knihovna bez bariér (www.mlp.cz – Projekty).

Velké poděkování za pomoc při realizaci projektu patří těmto pražským organizacím a spolkům:

- Sjednocené organizaci nevidomých a slabozrakých **SONS**;
- Výrobnímu družstvu nevidomých **Spektra**;
- Českému centru znakového jazyka **Pevnost**;
- Občanskému sdružení, které se zabývá výrobou filmů pro neslyšící **Awí film**;
- České unii neslyšících **CUN**;
- Agentuře pro neslyšící **APPN**;
- Asociaci organizací neslyšících, nedoslýchavých a jejich přátel **ASNEP**;
- Jazykovému centru **Ulita**;
- Pražské organizaci vozíčkářů **POV**.

LENKA HANZLÍKOVÁ

lenka.hanzlikova@mlp.cz
TZ MKP

Leena Krohn – esence severské melancholie

„Skutečnost je pouze pracovní hypotéza. Je to smlouva, již jsme nevědomky uzavřeli. Je to klam, který každý vidí. Ale je to společná, nezbytná iluze, je to výslednice našeho zdravého rozumu, představ a smyslů, základ našeho zdraví a pracovních schopností, naše pravda,“ píše finská spisovatelka Leena Krohn v první kapitole fascinující knihy *Durman* (2001), jediného titulu, který byl z jejího bohatého díla zatím přeložen do češtiny (2004, Vladimír Piskoř).

Vlastně bych tímto úvodním odstavcem mohla zároveň skončit. Kratinká ukázka totiž reprezentuje vše, co mám na knihách Leeny Krohn ráda. Její hloubavé psaní a schopnost vnášet prvky filozofie do těch nejvšednějších situací, čímž čtenáře nutí přemýšlet o sobě i světě jinak, mimo obvyklé koleje. Její um psát výstižně a stručně o nesmírně komplikovaných věcech. To, jak svede během několika vět pohled tak, že si o tom tolik obdivovaní autoři severských detektivek mohou nechat leda zdát. Všeprůstupující melancholie, tak typická pro severské autory, ať už je jím Waltari nebo Lagerkvist. Ostatně právě Miku Waltariho mi Leena Krohn a její postavy samotářů, bloudících po světě od jednoho nevšedního zážitku k druhému, velmi připomíná. Jen sentimentem Krohn ve srovnání s autorem slavného *Egyptana Sinuheta* tolik neplýtvá. A konečně také severský magický realismus, ten neuvěřitelně sugestivní žánr plný báchorek a nadpřirozena, silné a sebevědomé vypravěčství sahající svými kořeny až k starodávným runám a Lönnrotově *Kalevalu*, představuje důležitou součást tvorby Leeny Krohn, autorky, již by měl věnovat zvýšenou pozornost každý melancholický čtenář.

Román *Durman* s podtitulem *Klam, který každý vidí* je členěn do tří oddílů, které se dále dělí na krátké kapitoly, fungující jako samostatné povídky či nahodilé deníkové zápisky, tvořené krátkými, jen mírně rozvitými větami. Takto zkonstruovaná kompozice je kromoby-

čejně dynamická a čtivá, a to i přesto, že vlastní téma románu nepatří

k těm prvoplánově chytlavým. Shrnout by se dalo do několika otázek: Existují objektivní hranice skutečnosti? Jak pevné jsou mantinely racionálního světa? A co se stane, když normou oťese trocha paranormálních zážitků? Neukáže se nakonec, že nejde o nic víc než iluzi, byť společnou celému lidstvu?

Vypravěče příběhu se obrysy skutečnosti začínou slívat poté, co se v jejím osamělém helsinském bytě ocitne nevšedně krásná rostlina, z níž se záhy vyklubou jedovatá a halucinogenní durman. Jelikož trpí vypravěčka silným astmatem, rozhodne se o laickou utišující kúru ze semínků a lístků rostliny. Její úporný kašel sice brzy vymizí, místo něj se však hrdinka musí potýkat se stále více znepokojivými zážitky, jejichž lokaci na ose iluze – skutečnost nelze přesněji určit. Příliš nepomáhá ani množství podivínů, které sama vypravěčka nazývá „bludaři“ a s nimiž přichází do těsného kontaktu při své práci pro časopis o paranormálních jevech. Muž, který slyší zvuky ticha, dívka, která se považuje za upírku, trepanátor lebky, fenomén samovznícení i tvář Ježíše v bílém finském sýru – z toho by jeden znejistil i bez požívání halucinogenů!

Všechny ty bizarní figurky, s nimiž se vypravěčka setkává a mezi které se svým experimentováním s durmanem konec konců také sama řadí, slouží Krohn k tomu, aby ukázala, jak silně člověk touží po vymanění z ubíjející všednosti a nalezení transcendentna, čehosi vyššího a šed' obyčejných životů přesahujícího (a ovšem také jak směšný při té snaze o přesah může být). Proto někteří z nás věří v boha a jiní v teorii souhry náhod, právě proto podléháme závislostem, ať už na drogách či magických talismanech. Pevná půda pod nohama se nám mů-

že začít velice snadno rozpadat, jelikož přísná racionalita je v našem křehkém světě stejně nepodstatná jako radikalizovaná víra.

Melancholicko-filozofické knihy Leeny Krohn, ať už je to *Tainaron* (1985), *Umbra* (1990), *Durman* nebo *Zesnutí* (2004), působí, jako by byly adresovány komusi ztracenému, nějaké nesmírně důležité osobě, která však navždy odešla ze života vypravěče a nechala jej uprostřed světa sklíčeného a osamělého. Osamělost v bizarním světě je jedním z klíčových témat autorky, spolu s klasickými náměty současné literatury, k nimž patří paměť, vnímání času, střet skutečnosti a iluze, úskalí dialektiky prav-

dy a lži, mnohoznačnost a psychoanalýza snů. Velmi finská je Krohn v zobrazování ročních období, města a přírody, s tradicí finského románu koresponduje i její lyrický styl a využívání drobných básňových útvarů v textu.

Svět ve svých knihách zobrazuje Krohn jako tajemný, nerozluštitelný rukopis, do jehož záhad se každého rána, sotva procitneme z podivuhodných snů, neobratně, ale vytrvale snažíme proniknout. Podobně záhadné jsou i její knihy – a zrovna tak stojí za neúnavné a opakované čtení.

Vřele doporučuje

EMA STAŠOVÁ, *Skandinávský dům*

Z osudů knihovny Jana Evangelisty Purkyně

Jan Evangelista Purkyně (1787–1869) je právem pokládán za našeho nejvýznamnějšího přírodovědce a lékaře, světově proslulého originálními objevy v řadě biologických a lékařských oborů. Jeho vědecká činnost bývá rozdělována na dvě základní etapy – na období vratislavské a období pražské – to pak někdy bývá dále členěno na první a druhé. Zde připomeňme jen několik základních údajů z jeho bohatého životního příběhu, abychom lépe porozuměli složitým osudům jeho vzácné knihovny.

J. E. Purkyně se narodil 18. 12. 1787 v Libochovicích v rodině panského úředníka u Dietrichsteinů. Poměrně pozdě se rozhodl pro studium na pražské lékařské fakultě, na které získal 9. 12. 1818 titul doktora medicíny obhajobou disertace *Beiträge zur Kenntniss des Sehens in subjektiver Hinsicht*. Již tato práce vzbudila ohlas ve vědeckém světě; zaujala mimo jiné i J. W. Goetha, s nímž se Purkyně sešel později v roce 1822 ve Výmaru. Toužil získat místo na pražské lékařské fakultě, aby zůstal v centru národního českého hnutí (první pražské období), do něhož se významně zapojoval, ale to se mu nepodařilo, a proto přijal profesuru fyziologie na lékařské fakultě ve Vratislavi, kde působil v letech 1823–1849. V tomto vratislavském období učinil nejvíce vědeckých objevů.

V dubnu 1850 konečně přesídlil do Prahy (druhé pražské období), aby zde až do své smrti přednášel fyziologii a byl jedním z hlavních představitelů českého národního hnutí. Postavil se mj. do čela boje za českou univerzitu.

Jeho osobní život byl těžký. Oženil se s dcerou K. A. Rudolphiho, berlínského profesora anatomie a fyziologie, Julií, se kterou měl čtyři děti (Rozalii 1829, Johanku 1830, Emanuela 1831 a Karla 1834). Obě děvčátka však podlehla jeden den cholery epidemii (1832) a šťastné manželství s Julií skončilo po sedmi letech její smrtí (1835). Purkyně se znovu neoženil a snažil se sám vychovávat oba chlapce, což zvláště v případě Karla, sice velmi nadaného, ale velmi bohémského malíře, nebylo jednoduché.

Když byl Purkyně jmenován profesorem fyziologie na pražské lékařské fakultě, musel si zde vybudovat pracoviště. Najal si pro ně prostory ve Spálené ulici (dům je označen pamětní deskou), a protože ve stejném domě bydlel, jeho byt se s ústavem úzce prolínal. Zde také 28. 7. 1869 zemřel.¹

Nikoho nepřekvapí, že tak mimořádná osobnost, jakou byl J. E. Purkyně, s neuvěřitelnou šíří odborných i kulturních zájmů, shromáždila za svého dlouhého života mimořádnou knihovnu. Řada Purkyňových kolegů-lékařů,

univerzitních učitelů i praktických lékařů vlastnila více či méně obsáhlé osobní knihovny. Soupisy některých se zachovaly a byly i zpracovány, ale žádná z nich se obsahem a rozsahem nevyrovná knihovně J. E. Purkyně.²

Těto knihovně byla sice v literatuře věnována již několikrát pozornost³, ale zatím například nebyl vydán tiskem ani její katalog, uložený v pozůstalostním řízení J. E. Purkyně v Archivu hl. města Prahy,⁴ což by umožnilo její lepší badatelské využití. Edice se dočkala jen část společenskovědní literatury.⁵

Z korespondence J. E. Purkyně i jiných pramenů vyplývá, že knihy si opatřoval bez ohledu na své skrovné majetkové poměry od studentských let až do smrti. Mnohé ovšem získával i darem či výměnou.⁶ Je také mnohokrát doloženo, že svoji knihovnu nevyužíval jen sám, ale velkoryse a nezištně ji dával k dispozici svým studentům, přátelům a v podstatě každému, kdo se na něj obrátil.

Nejen v současnosti, ale i v minulosti máme mnoho dokladů o tom, že většina vzdělávacích a kulturních institucí trpěla nedostatkem prostředků pro nákup knih. Odborné lékařské

knihy byly velmi drahé, zvláště pro studenty. Na pražské lékařské fakultě zakládala od počátku 19. století řada přednostů klinik a ústavů knihovny z vlastních prostředků. Situace se poněkud zlepšila, když fakulta v roce 1841 založila tzv. Prager medizinisches Lesemuseum, knihovnu a čítárnu, která vedle monografií kupovala pro své čtenáře, lékaře i mediky, prakticky všechna důležitá evropská odborná periodika.⁷

Purkyně patřil k oněm učitelům, kteří velkoryse dotovali svá pracoviště nákupem odborné literatury z vlastních prostředků, a to jak ve Vratislavi, tak v Praze.⁸

O tom, jak by měla vypadat knihovna fyziologického ústavu, měl Purkyně jasnou představu, kterou podrobně popsal ve svém slavnostním projevu u příležitosti otevření pražského fyziologického ústavu v Praze 6. 10. 1850. Měla obsahovat bibliografie přírodních věd, nejlepší časopisy domácí i zahraniční o fyziologii a anatomii i ty, v nichž jsou statek z těchto oborů, větší i menší oborové monografie, spisy o „historii vývinu celé organické říše“ a knihy a pojednání „technického obsahu“.⁹

Ze soupisu Purkyňovy knihovny je zřejmé, že jeho soukromá knihovna, sloužící fyziologickému ústavu, který vlastní knihovnu neměl, skutečně tyto oddíly obsahovala. Knihovnu využíval i Spolek českých lékařů a Časopis lékařů českých, o jejichž založení v roce 1862 se Purkyně zasloužil nemalou měrou. Spolek konal zpočátku své schůze přímo v Purkyňově bytě.

Knihovna byla umístěna jak v prostorách ústavu v prvním patře domu ve Spálené ulici, tak i ve druhém patře v Purkyňově bytě.¹⁰

Soupis knihovny, ač zřejmě neúplný (nenajdeme v něm např. *Časopis lékařů českých!*), obsahuje 5512 titulů, 8626 svazků. Soupis většinou uvádí příjmení autora publikace, její titul – často zkrácený, místo a rok vydání, počet svazků a odhad ceny. Abecední řazení není příliš důsledné, často nejsou u sebe v témže oddíle ani díla stejného autora. Více než polovina titulů jsou práce s tematikou přírodovědeckou a lékařskou. Knihovna je rozčleněna do řady oddílů, které si vytvořil zřejmě sám J. E. Purkyně: teologie 78 titulů, filozofie 407, historie 242, geografie 54, slavika ruská 139, slavika polská 184, slavika ilyrská 63, slavika lužická 6, slavika česká 396, německá literatura 171, cizojazyčná literatura 48, lingvistika 216, astronomie a matematika 148, technologie a přírodní vědy všeobecně 88, fyzika 80, chemie 89, mineralogie a geologie 94, botanika 125, anatomie, fyziologie a historie vývoje člověka I. část 465, anatomie, fyziologie a historie vývoje člověka II. část 348, medicína I. část 465, medicína II. část 520, medicína III. část 348, bibliografie 15, časopisy a společenské spisy 199, dodatek – varia 277 titulů.

Toto dělení je ovšem jen rámcové a nedůsledné – ve filozofickém oddíle nalezneme i práce fyziologické, ve slavikách jsou jak práce literární, tak i přírodovědecké apod. Je také zřejmé, že dělení bylo ovlivněno i nedostatkem místa při ukládání přírůstků. Odborná část knihovny zabírala přibližně 39 %.

Ačkoli Purkyně ve zmíněné řeči při otevírání fyziologického ústavu v Praze uvedl, že: „Do té (knihovny – L. H.) nepostavíme řady drahoceenných starých spisů, jenom pro literární historii důležitých, o které se obecná bibliotheka starati má. Ústav náš žije v přítomnosti nedávno minulé a nové jest mu nejbližší a nejdůležitější.“¹¹ Neznamená to ovšem, že Purkyňova knihovna neměla i starší přírodovědecké a lékařské spisy. Mnohé byly ze století 18., protože v oné době odborné publikace nezastarávaly tak rychle jako v naší době a vzhledem k Purkyňovu zájmu o historii jak obecnou, tak svého oboru, vlastnil i několik velmi starých a cenných knih. Nejstarší z nich byla práce významného německého lékaře a filozofa Heinricha Cornelia Agrippy (1486–1535)¹² *De occulta philosophia*, Köln 1533. Jen o málo let mladší je známý *Regiment zdraví* Jana Koppa z Reumenthalu v překladu Hynka Krabice z Veitmile vydaný v Praze v roce 1536 v tiskárně Jana Hada.¹³ Většina odborných knih je německá, asi třetina latinská, ostatní evropské jazyky jsou zastoupeny minimálně.

Obdobně je tomu u publikací literárních, dominuje němčina v dílech originálních i v překladech, jen na desítky či jednotky se počítají knihy francouzské, anglické, italské, ruské a jiných evropských národů.

Osud knihovny J. E. Purkyně po jeho smrti byl velmi smutný. Velice podrobně jej zrekonstruoval kolega Kuděla na základě pozůstalostního řízení uloženého v Archivu hl. města Prahy.¹⁴

Purkyně zemřel, aniž zanechal poslední vůli, ve velmi skromných finančních poměrech. Většinu svých příjmů vysokoškolského učitele (roční plat 3000 zl.) používal k nákupům literatury a k vědeckému výzkumu. Poslední rok svého života přebíral na svá bedra výživu rodiny syna Karla, který zemřel 6. 4. 1868 a zanechal po sobě vedle dluhů ženu a tři nezletilé děti (Jan 9 let, Cyril 7 let, Růžena 5 let).

ODKAZY:

- 1) Bohatá literatura o životě a díle shromážděna zejména v: TRÁVNÍČKOVÁ, Eliana (ed.), Jan Evangelista Purkyně. Život a dílo. Avicenum ZN, Praha 1986, s. 9–99, a HLAVÁČKOVÁ, Ludmila, SVOBODNÝ, Petr, Biografický slovník pražské lékařské fakulty 1348–1939 II. L.Ž. Karlova univerzita Praha 1993, ISBN 80-7066-696-X, s. 96–100. MERHAUT, Luboš (red.), Lexikon české literatury 3/II, Praha Academia 2000 s. 1174–1180, ISBN 80-200-0708-3.
- 2) Např. ROZSÍVALOVÁ, Eva, Knihovna profesora pražské lékařské fakulty Johana F. Löwa z Erlsfeldu. Acta Universitatis Carolinae - Historia Universitatis Carolinae Pragensis XVII, 1, 1977, s. 47–68. HLAVÁČKOVÁ, Ludmila, Knihovna J. V. Podlipského – stoupence radikální demokracie. Sborník Národního muzea, řada C, Literární historie IX., 2, 1964 s. 81–108; táž, Knihovna Dr. Chir. J. Grieningera (1745–1749). Dějiny věd a techniky, 5, 1972, s. 82–90; táž, Zápisky dr. F. A. Reusse v pražské univerzitní knihovně, Dějiny věd a techniky 6, 1973, s. 50–54; táž, Odborná knihovna profesora očního lékařství pražské lékařské fakulty J. Ryby z r. 1837. Acta Universitatis Carolinae – Historia Universitatis Carolinae Pragensis (dále AUC-HUCPr) XIV, 1–2 1974, s. 189–203.
- 3) KUDĚLA, Jiří, Společenskovední literatura v knihovně Jana Evangelisty Purkyně. Documenta Pragensia VIII, 1988 s. 59–145; týž, Dědictví po Janu Evangelistovi Purkyně, profesoru fyziologie lékařské fakulty Univerzity Karlovy. Zprávy Archivu Univerzity Karlovy 8, 1989 s. 52–78. SAJNER, Josef, Knihovna J. E. Purkyně, Zprávy komise pro dějiny přírodních, lékařských a technických věd ČSAV, 16, 1964, s. 37–38. SAJNER, Josef, ŽILKA, Stanislav, Vztah J. E. Purkyně k fyziologii a světle jeho knihovny, Fyziatrisko-reumatologický věstník, 48, 1970, s. 1–5. Titíž, Vztah J. E. Purkyně k dějinám lékařství ve světle jeho knihovny. Časopis lékařů českých 109, 1970 s. 876–879. FERDINAND, Josef, SAJNER, Josef, ŽILKA, Stanislav, Vztah J. E. Purkyně k fyziologii a patologii dorozumívacího procesu ve světle jeho knihovny. Čs. otorinolaryngologie 19, 1970, s. 260–265. HLAVÁČKOVÁ, Ludmila, Několik poznámek k lékařské části knihovny J. E. Purkyně. Sborník lékařský 89, 11–12, 1987, s. 376–382. Táž, Odborná knihovna J. E. Purkyně v rámci lékařských knihoven 1. poloviny minulého století. XVII. Mikulovské sympozium, 1987, Brno 1988, s. 135–137.
- 4) Archiv hl. Města Prahy, sig. D 1869/2421.
- 5) KUDĚLA, Jiří, Společenskovední literatura... s. 84–143.
- 6) HALAS, František, Soupisy korespondence J. E. Purkyně. Academia Praha 1987.
- 7) HLAVÁČKOVÁ, Ludmila, Odborné knihovny na pražské lékařské fakultě a založení Prager medizinisches Lesemuseum v r. 1841. Dějiny věd a techniky 25, 1992, s. 178–190.
- 8) HAVRÁNEK, Jan, Projekt J. E. Purkyně na vybudování fyziologického ústavu na pražské univerzitě. AUC-HUCPr. 16, 1976, 1. s. 42.
- 9) PURKYNĚ, Jan, Evangelista, Sebrané spisy VII, Praha 1958, s. 25.

ODKAZY:

- 10) NOWAKOWSKI, Janusz, Ferdinand, Purkyňův byt. PURKYNĚ, Jan, Evangelista, Sebrané spisy XIII, Nakl. ČSAV Praha 1958, s. 231.
- 11) Viz poznámku 8.
- 12) HIRSCH, August, Biographisches Lexikon hervorragenden Aerzte aller Zeiten und Völker B. I. Urban et Schwarzenberg, Wien, Leipzig 1884, s. 71–72.
- 13) VINAŘ, Josef, Obrazy z minulosti českého lékařství. Státní zdravotnické nakladatelství Praha 1959, s. 112–114.
- 14) Viz pozn. 3 KUDĚLA, Jiří, Dědictví po J. E. Purkyně.

Knihovna představovala vlastně jedinou cenou část Purkyňovy pozůstalosti. Proto nás nepřekvapí, že Purkyňův syn Cyril, profesor lesnického učiliště v Bělé pod Bezdězem, se obrátil již měsíc před smrtí otce důvěrným dopisem z 26. 6. 1869 na zřízence fyziologického ústavu Emanuela Lokaje, aby zjistil na základě jejího katalogu počet svazků otcovy knihovny, protože hodlá jednat o jejím prodeji. Již sám Purkyně v době své těžké nemoci uvažoval o tom, prodat knihovnu do Záhřebu, neboť se oprávněně obával, že v Čechách se nenajde instituce, která by ji odkoupila a spravovala jako celek. Soupis knihovny zpracoval knihkupec a antikvář Alexander Štorch a odhadl její cenu na 1485 zl. 15 kr. Snacha Marie (vdova po synovi Karlovi) s třemi dětmi toužebně očekávala, kdy prodej knihovny zlepši její svízelnou hmotnou situaci. Nicméně ani ona, ani Purkyňův syn Cyril nechtěli knihovnu prodat do antikvariátu, ale zachovat ji jako celek, aby sloužila vědeckým a kulturním účelům a zůstala trvalou památkou na velkého vědce. Knihovna byla uložena v bednách u zasilatelské firmy, které bylo nutno platit nemalé částky.

Prodej do záhřebské knihovny chorvatské akademie měl zprostředkovat biskup Josip Strossmayer (1815–1905), známý chorvatský politik a bojovník za rovnoprávnost slovanských jazyků, s nímž Purkyně udržoval velmi přátelské styky. Jednání se Záhřebem se táhlo až do roku 1874, ale skončilo neúspěšně, C. Purkyně požadovaná cena deset tisíc zlatých byla neúměrně vysoká. Vedle toho se sna-

žil C. Purkyně nabízet knihovnu i dalším institucím doma i v zahraničí. Jednání ztroskotávala také na tom, že obsah knihovny byl velmi různorodý a on ji chtěl zachovat jako celek. Bylo přirozené, že jednal i se Spolkem lékařů českých, o jehož založení měl Purkyně – jak řečeno výše – nemalé zásluhy. Ani tento spolek však neměl na zakoupení knihovny prostředky. Podobně dopadlo jednání se Spolkem českých mediců. Ten pořádal od počátku 70. let taneční zábavy a z jejich výtěžku hodlal ve spolupráci se Svatoborem, spolkem pro podporu českých spisovatelů a umělců pečujícím o jejich hroby a památky, postavit Purkyněmu pomník na Vyšehradě. Svatobor postavení pomníku odkládal, a proto medicci začali uvažovat, že by shromážděnou sumu 1200 zl. použili na záchranu Purkyňovy knihovny. Ani tato akce nebyla úspěšná.¹⁵

Nakonec, po pěti letech, se knihovna dostala, čemuž se zúčastněné osoby snažily zabránit, ke knihkupci a antikváři Friedrichu Härpferovi za cenu 2000 zl. Suma byla tedy o polovinu menší než představa dědiců, ale přibližně taková, jaký byl původní odhad. Z toho ovšem museli zaplatit dědicové 510 zl. za uskladnění knihovny. Transakce proběhla na přelomu roku 1874/75. Odtud se knihy začaly stěhovat do knihoven různých institucí i jednotlivců. Tak skončila jedna z nejcennějších českých soukromých knihoven první poloviny 19. století.

LUDMILA HLAVÁČKOVÁ

✉ ludmila.hlavackova@lf1.cuni.cz

ODKAZY:

- 15) HAMZA, František, K dějinám českých mediců. Vydal Spolek českých mediců Praha 1895, s. 42–43; Čas. lék. čes. 26, 1887, s. 851.

CO PRO VÁS PŘIPRAVUJEME...

- Metodika tvorby vzdělávacích programů (nejen) v knihovnách
  - Jak se žije knihovně na soukromé vysoké škole
    - AUTOMAT KNIHOVNA s Ing. Petrem Žabičkou
      - Seriál o roli a funkci knižních paratextů a další příspěvky

Čeští a slovenští bibliografové (tentokrát) v Prešově

Sekce pro bibliografii SDRUK spolu se Slovenskou národní knihnicou – Národní bibliografickou agentúrou a Spolkem slovenských knihovníkov uspořádaly ve dnech 7. až 9. října 2012 v pořadí již 15. kolokvium českých, moravských a slovenských bibliografů. Hostitelských povinností se s příznačnou pohostinností ujala Knihnice P. O. Hviezdoslava v Prešově.

Vlastní jednání mělo začít až v pondělí, ale účastníci z obou republik se sešli tradičně již v neděli, kdy si za deštivého odpoledne v doprovodu dr. Dariny Petranské, archivářky města, prohlédli městskou památkovou rezervaci a v pozdním pondělním odpoledni Solnobanské múzeum v Prešově a prešovskou Kalvárii, druhou nejstarší na Slovensku. Součástí kolokvia bylo také přátelské večerní posezení v knihovně, obohacené muzikálem *Na skle malované* v provedení divadelní skupiny DRAK.

Jednání zahájila ředitelka Knihnice P. O. Hviezdoslava Mgr. Marta Skalková a za Prešovský samosprávný kraj přítomné uvítala jeho mluvčí Mgr. Veronika Fitzeková. Kolokviu předsedala a po oba dny ho řídila PhDr. Anna Kucianová ze Slovenskej národnej knižnici v Martine.

S prvním příspěvkem vystoupil **doc. Jaromír Kubíček** (Moravská vlastivědná společnost Brno) – *Časopisy k česko-slovenské vzájemnosti do roku 1918*. Představil v něm časopisy, které byly vydávány v Čechách, na Moravě a ve Slezsku před rokem 1918 a obsahově se věnovaly problematice Slováků a Slovenska. Byly to *Slovenské národní listy* (1901–1902) a *Československá vzájemnost* (1903 až 1904).

Vysokou úroveň měla revue *Naše Slovensko* (1907–1910). Polovinu každého čísla (vždy 48 stran) zahrnovaly studie o politických a národohospodářských poměrech, druhou polovinu básně i próza nejen slovenských autorů, ale

i českých, vždy se slovenskými náměty (např. Svatopluk Čech, Adolf Hejduk, Alois Kolísek, František Kretz). Revue se opírala o činnost nepolitického spolku Československé jednoty, který se zasloužil o řadu konkrétních akcí k prohloubení česko-slovenské vzájemnosti.

Na zmíněný příspěvek navazovala **PhDr. Jiřina Kádnerová** (Středočeská vědecká knihovna v Kladně) referátem *Slovenské knihovny a knihovnictví na stránkách českého časopisu Čtenář*. Toto téma bylo zvoleno především proto, že Středočeská vědecká knihovna je od roku 1993 vydavatelem tohoto nejdéle vycházejícího oborového knihovnického časopisu v ČR (od roku 1949). A právě na léta, v nichž je SVK vydavatelem Čtenáře, se příspěvek soustředil. Toto období autorka rozdělila do částí: roky 1993–2002 a roky 2003–2012. Z rozboru jasně vyplynulo, že v prvním desetiletí po rozdělení společného státu bylo příspěvků o knihovnickém dění na Slovensku uveřejněno podstatně více, než je tomu v současnosti.

Mgr. Lucia Němcová, PhD., (Štátna vedecká knižnica Prešov) si za téma svého příspěvku zvolila slovenskou knihovnickou osobnost **Bohemiká v knižnej pozostalosti Jozefa Repčáka (jazykoveda, literatúra a literárna veda)**. Dlouholetý pracovník Štátnej vedeckej knižnice v Košicích patří k zakladatelské generaci slovenských profesionálních knihovníků. Kromě „tradičních“ charakteristik knihovníka a bibliografa se jeho jméno spojuje s aktivitami v oborech archivnictví, muzejnictví či archeologii. V jeho pozůstalosti je také sbírka bohemikálních knih z různých vědních oborů; jazykoveda, literatúra a literárna veda obsahují 131 knih. Nejstarší je z roku 1856 (Shakesperovy *Veselé paničky windsorské*), nejnovější jsou z 60. let 20. století (např. Brechtova *Matka*).

Mgr. Marcela Domenová, PhD., a PaedDr. Patrik Derfiňák, PhD., (Inštitút histórie Filo-

zofické fakulty PU Prešov) představili fond původní prešovské městské knihovny **Bohemiká vo fonde Obecnej knižnice mesta Prešov začiatkom 30. rokov 20. storočia**. Nejstarší obecní knihovna zřizovaná městem Prešov byla založena až po vzniku Československé republiky (v roce 1925). U jejího zrodu (a prvním knihovníkem) byl Belo Klein-Tesnorskalský, člen a funkcionář místního odboru Matice slovenské. Základ fondu knihovny tvořila sbírka knih a časopisů nashromážděná místním odborem Matice slovenské (asi 500 svazků), od československého státu dostala knihovna asi 200 svazků. Ročně ji navštěvovalo kolem 700 čtenářů a vykazovala přibližně 15 000 výpůjček. Počet knihovních jednotek v českém jazyce představoval 60 až 70 procent. V roce 1933 nastoupil na místo knihovníka Jozef Repčák a ten v dalších letech nejen rozvíjel činnost knihovny, ale položil také základy výzkumu dějin knižní kultury města i regionu.

Mgr. Tatiana Klimková (Knižnica pre mládež mesta Košice) nazvala svůj příspěvek **Božena Němcová a slovenské rozprávky**. Němcová při svých třech návštěvách Slovenska obdivovala lidovou slovesnost, především lidové pohádky, které slyšela od venkovských vypravěčů. Mnohé z nich vtělila do pohádek, zejména *O dvanácti měsíčkách*, *Sůl nad zlato* a *O hadím královi*. Pohádky a pověsti Boženy Němcové vyšly v letech 1857 a 1858 v deseti sešitech. Titulní obrázek nakreslil Josef Mánes podle návrhu Němcové: skupinka slovenských venkovských šohajů, děvčat a dětí poslouchá u ohníčku staříka, jak jim vypráví pohádku.

Martina Zlatohlávková (Krajská knihovna Pardubice) zůstala věrná svému městu i ve svém příspěvku **Významné osobnosti Pardubic se vztahem ke Slovensku**, v němž se zaměřila na tři jména.

Ing. Mirko Janeček, rodák z Bratislavy, dětská léta prožil v Pardubicích. Po roce 1948 emigroval a usadil se v Kanadě, tam byl (1958–1960) redaktorem časopisu *Nový domov*. V letech 1961–1988 pracoval na federálním ministerstvu pro emigraci a pomáhal českým a slovenským přistěhovalcům při jejich prvních krocích „v nové kanadské vlasti“. Založil českosloven-

ský Klub nově příchozích a vydával měsíčník *Hlas nových*, později změněný na *Kanadské listy* (do roku 2008). Po roce 1989 několikrát navštívil Pardubice, nyní žije trvale v Roztokách u Prahy.

PhDr. Vlastimil Zikmunda (1925–1994), historik a podle vlastních slov „původem i osobním vyznáním Čechoslovák“ zdědil po matce slovenské kořeny. Vystudoval Filozofickou fakultu UK, obor české dějiny. Po několika letech pedagogického a archivního zaměstnání zakotvil v pardubickém muzeu, kde působil až do své smrti v roce 1994. Byl velkým znalcem dějin města a jeho okolí. Jeho pracovna s osobitou atmosférou na pardubickém zámku byla místem neformálních odborných diskusí lidí mnoha profesí se zájmem o historii. Knižně vydal *Listy z dějin východních Čech, Pardubicko a Putování pardubickým okresem*.

Pavel Sula (1882–1975) pocházel ze Svojsic na Pardubicku. Absolvoval učitelský ústav v Kutné Hoře a začal učit na obecných školách. Po první světové válce několik let učil na Slovensku v Hlohovci. Z tohoto období pochází jeho pedagogický spis *Morální výchova ve školské praxi – doklady z měšťanské školy chlapecké a dívčí v Hlohovci na Slovensku*. Je znám i jako autor beletrie pro děti a mládež.

Ing. Jiří Mika (Středočeská vědecká knihovna v Kladně) zahájil svůj příspěvek **Svět je plnej podivnejch krás – pokus o bibliografii ilustrátora Františka Ketzka** ukázkou z Hrabalova filmu *Sběrné suroviny*, v němž František Ketzek ztvárnil šéfa sběrný. Neherec F. Ketzek se dokázal v životě proměňovat do různých rolí. Přes svoji činorodost a nepochybné kvality své práce zůstává však výtvarník, publicista, operetní libretista, básník, filatelista, profesionální boxer, fotbalový brankář, kuchař i divadelní a filmový umělec – slovenský rodák – František Ketzek (1906 Bratislava – 1978 Praha) poměrně neznámou osobou.

V příspěvku byl představen především jako knižní ilustrátor, ilustracím se věnoval až do poloviny šedesátých let 20. století. Ve třicátých letech spolupracoval s několika nakladatelstvími, za druhé světové války navrhl obálky na zhruba desítku knih vydaných nakladatelstvím Život a práce. V poválečném období ilustroval

především dětské knihy. Ketzek je autorem kreseb dvou bibliofilů kladenského tiskaře Josefa Cipry s povídkou Jaroslava Haška *Mezi bibliofily*.

Bc. Eva Filípková (Krajská knihovna Františka Bartoše Zlín) v příspěvku **František Bartoš – sběratel českých, moravských a slovenských písní** přiblížila, proč má toto jméno zlínská knihovna ve svém názvu. Hlavními profesemi Františka Bartoše byla etnografie a pedagogika. Po ukončení studií na vídeňské univerzitě přijal místo suplenta na gymnáziu ve Strážnici a získal pověst skvělého učitele. Přestoupil na gymnázium do Olomouce a stal se členem Besedy olomucké. Od školního roku 1867/1868 byl jmenován skutečným učitelem na německém katolickém gymnáziu v Těšíně, po třech letech přesídlil do Brna. Tady navázal důvěrné přátelství s Leošem Janáčkem, společně vydali *Kytici z národních písní*. V roce 1874 vydal sbírku lidových písní *Anthologie z národních písní československých ze sbírek K. J. Erbeny, F. Sušila, J. Kollára, J. V. Karmáryta*. Písně nepřejímal v původním tvaru, ale mnohdy do textů zasahoval.

Nataša Lajdová a **Ivana Uríková** (Krajská knižnica Žilina) nazvaly svůj příspěvek **Umelecká knižná väzba – Ján Vrtílek**. Mezi významné umělecké knihaře na Slovensku patřil moravský rodák (1906 Vyškov – 2000 Žilina) Jan Vrtílek. Svoje knihařské umění a řemeslnou zdatnost prezentoval na Výstavě soudobé kultury v Brně v roce 1928. Krátce poté odešel z Brna na Slovensko do Žiliny, kde hledal lepší knihařské uplatnění. Brzy založil se svým bratrancem a jmenovcem Janem Vrtílkem (*1910) samostatnou knihařskou dílnu. V Žiline se oženil a zůstal natrvalo. Umělecké knižní väzbe, hudbě a zpěvu a společenskému a kulturnímu životu zasvětil roky.

Byl zakládající osobností svého oboru na Slovensku. Zabýval se individuální uměleckou knižní väzbou s různými technologickými postupy väzby do kůže a pergamenu. Používal zdobící techniky – intarzií, mozaiku, aplikaci a ruční zlacení. Významná je jeho série väzeb ze šedesátých let věnovaná tematicky Slovensku, s použitím symbolických materiálů – ovčí kožešiny a mosazných spon. Druhou kapitolou jeho

umělecké tvorby bylo restaurování starých i nových knih zachovávající jejich dobový charakter.

PhDr. Anna Kucianová, PhD., (Slovenská národní knižnica Martin) svůj příspěvek věnovala své kolegyni a přítelkyni, nezapomenutelné osobnosti slovenské bibliografie – **Ludmile Strohnerové (1952–2006)**. Kolegy zvaná „naša Ludka“ svým úsměvem, energií, aktivitami a výřečností nechyběla na žádném významném bibliografickém setkání od 80. let minulého století až do prvního desetiletí 21. století. Po dokončení studia na Střední knihovnické škole nastoupila do Matice slovenskej v Martine, později odchází do Okresnej knižnice v Trenčine, dnešní Štátnej krajskej knižnici Michala Rešetku. Tě zůstává věrná až do roku 2006, kdy nad ní zvítězila nelítostná choroba.

Věnovala se především rozvoji regionální bibliografie. Vydala 20 samostatných bibliografických děl; za bibliograficko-biografické dílo *Osobnosti vedy trenčianskeho regiónu* (společně s Milanom Mikušom) získala v roce 2003 Prémii J. M. Hurbana za nejlepší biografické dílo roku 2003. Byla chodící encyklopedií trenčianského regionu.

Významná byla její účast a podíl na spolupráci českých, moravských a slovenských bibliografů. Zúčastňovala se pravidelně tradičních setkání od toho nultého, totiž porady regionálních bibliografů ČR a SR v Diviakoch pri Martine, na které byly položeny základy spolupráce k organizování pravidelných setkání bibliografů z obou zemí.

PhDr. Blanka Snopková (Štátna vedecká knižnica Banská Bystrica) posluchače zaujala příspěvkem o nadšených a odvážných horolezcích, manželské dvojici Olga a Zdeno – **Zibrinovci – česko-slovenský horolezecký pár**. Ona je rodačkou z českého Turnova, on z Brezna na Slovensku. Lásky k horám, přírodě, sportu a zejména k horolezectví spojila jejich životy natrvalo.

RNDr. Olga Zibrinová, CSc., je nejen významnou československou horolezkyní, ale také vysokoškolským pedagogem a první ředitelkou Hvezdárne v Banskej Bystrici. Už jako studentka Matematicko-fyzikální fakulty UK

poprvé vystoupila na štíty Vysokých Tatier s Horolezeckým oddílem Slávia Praha UK. V letech 1954–1963 byla čsl. reprezentantkou. V roce 1961 získala titul Mistr sportu, působila i jako trenérka reprezentačního družstva. Sportu se věnuje i v pokročilém věku.

Mgr. Lubica Poklembová a Mgr. Valéria Farah (Štátna vedecká knižnica Košice) se ve svém příspěvku *Odkrývanie historie: české osobnosti v Košiciach* zabývaly českými architekty a jejich podílem na výstavbě Košic v meziválečném období.

Vznik československého státu v roce 1918 znamenal příliv zkušených českých architektů z tzv. pražské i brněnské školy. Mezi desítkou nejznámějších byl Bedřich Bendelmayer (autor projektu nejstaršího a největšího komplexu obytných domů meziválečného období v Košicích); Rudolf Brepta (také Brepta), který si v Košicích otevřel vlastní projekční ateliér; pražský architekt Bohumír Kozák (autor Poštovního a telegrafního úřadu v Košicích) a Petr Kropáček, který v Košicích projektoval Státní dívčí měšťanskou školu a v Michalovcích budovu gymnázia. Ing. Alois Novák se v Košicích prosadil jako stavitel a jeho firma *Ing. Alois Novák, civilní stavby pozemní a inženýrské, Košice* patřila v meziválečném období mezi největší stavební firmy na Slovensku.

PhDr. Václava Horčáková (Historický ústav Akademie věd ČR) v příspěvku *Češi na Slovensku v české historiografii od roku 1993* upozornila na skutečnost, že důsledkem rozdělení Československa v roce 1992 se řada Čechů trvale žijících na Slovensku i Slováků žijících v Čechách takřka ze dne na den ocitla v postavení obyvatel cizího státu. Po rozdělení Československa se problematika česko-slovenských vztahů stala jedním z významných témat české i slovenské historiografie, zejména studium dějin zaniklého společného státu, ve kterém od roku 1918 prožilo svůj život několik generací Čechů i Slováků.

Česko-slovenská historická komise (vznikla v roce 1994) vydává *Česko-slovenskou historickou ročenku* (dosud vyšlo 15 svazků), pořádá v Liberci semináře k česko-slovenským vztahům (v roce 2012 již 22. ročník) a má patronát

nad konferencemi mladých vědeckých pracovníků v Hradci Králové *České, slovenské a česko-slovenské dějiny 20. století* (v roce 2012 se konal 7. ročník).

K lepší vzájemné informovanosti přispěla i bibliografická pracoviště Historického ústavu AV ČR v Praze a v Bratislavě a Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR v Praze, která připravovala pro jednotlivé svazky *Česko-slovenské ročenky* podrobné soupisy slovacik vydaných na území České republiky a bohemikální literatury oboru historie publikované na Slovensku. Historický ústav Akademie věd ČR vydal sborníky shrnující aktuální stav bádání o československých dějinách *Reflexe dějin Československé republiky v české a slovenské historiografii* a *Reflexe dějin Československa 1918–1948 v historiografii na počátku 3. tisíciletí*.

Do západních Čech zavedla posluchače **Gertra Lorenzová** (Krajská knihovna Karlovy Vary) svým příspěvkem *Slováci a dosídlování Karlovarského regionu na konci 40. a v průběhu 50. let 20. století*. Západní Čechy jsou oblastí, kterou prošlo v historii několik migrací obyvatelstva, významně ji poznamenal i novodobý vývoj. Už v roce 1945 živelně přicházeli lidé z východních oblastí Slovenska zničených válkou kvůli volným usedlostem a půdě, kterou mohli získat. Přednostní práva na opuštěné usedlosti a živnosti měli vojenští přidělenci. Motivem byly i pracovní příležitosti v různých průmyslových podnicích (textilky, porcelánky, sklárny) a v těžebním průmyslu. Slovenští brigádníci začali přijíždět také do zemědělství.

V roce 1946 příliv slovenského obyvatelstva pokračoval a začal vyvolávat obavy na Slovensku (nedostatek pracovních sil). Dochází současně i k první vlně odlivu: odcházejí demobilizovaní příslušníci zahraničních armád; domů se vraceli také Slováci, kteří přišli za výdělkem a neměli o dlouhodobé usídlení zájem. Na Karlovarsku zůstávali Slováci z východního Slovenska a ti, kteří uvedli jako své bydliště Podkarpatskou Rus a slovenští reemigranti ze zahraničí.

Osídlování pohraničí podle představ státních orgánů se ukázalo jako neúspěšné. Neobydlené obce zanikaly, nedostatek pracovních sil vedl k hospodářskému i sociálnímu úpadku.

V 60. letech řešila situaci vláda státoprávními úpravami. Časté migrace Slováků a jejich různorodost sice poznamenala společenský a kulturní život v regionu, ale k vytváření pevnějších regionálních enkláv slovenského původu nedošlo, výjimkou byli reemigranti z Rumunska, Maďarska a Podkarpatské Rusi.

PhDr. Klára Kernerová (Verejná knižnica Jána Bocatia Košice) seznámila s projektem této knihovny *Už vím, co budu číst*. Na počátku byla kniha *Tisíc dobrých knih*, kterou Verejná knižnica Jána Bocatia vydala v roce 2008 jako výsledek projektu na podporu čtení. Do souboru byly vybrány knihy, které mají literární hodnotu a dobře se čtou.

Knihy *Tisíc dobrých knih* byla prezentována odborné veřejnosti i návštěvníkům košické knihovny na různých setkáních, ale postupně zájem o ni upadal. Oživení nastalo s projektem *Už vím, co budu číst*, určeným početné české komunitě žijící v Košicích. Členové Českého spolku (eviduje asi 500 členů) se pravidelně setkávají v knihovně a při těchto setkáních jsou jim představováni autoři a jejich díla, z nichž se čtou ukázky (zařazují se tituly, které jsou v knihovním fondu knihovny).

Bc. Zuzana Džupinková (Štátna vedecká knižnica Prešov) představila ve svém příspěvku *Ivan Macinský – ukrajinský spisovateľ, literárny historik a prekladateľ: (k 90. výročiu narodenia a 25. výročiu úmrtia)* významného představitele ukrajinské menšiny na Slovensku a osobnost města Prešova. Ivan Macinský byl také dramaturgem a ředitelem Ukrajinského národního divadla v Prešově, redaktorem a kulturně osvětovým pracovníkem i autorem několika odborných prací. Zprvu psal rusky, později začal svoje práce (odborné i vlastní poezii) vydávat v ukrajinštině.

Mgr. Eva Svobodová (Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové) zdokumentovala *Spolupráci ŠVK v Banské Bystrici a SVK v Hradci Králové od konce sedmdesátých let do současnosti ve fotografiích a dokumentech*.

Václav Kříček (Krajská vědecká knihovna Liberec) zaujal příspěvkem (zařazeným do pro-

Po celodenním jednání došlo i na přítěk a pohostění

gramu kolokvia v Jihlavě v roce 2011, ale z důvodu nemoci autora neodeznl) o mnohostranné osobnosti českého severovýchodu: *Josef Vítězslav Šimák a jeho spolupráce s regionálními vlastivědnými časopisy s přihlédnutím k severním Čechám*.

Turnovský rodák (15. srpna 1870, Turnov – 30. ledna 1941, Praha), historik, profesor Univerzity Karlovy, řádný člen České akademie, mimořádný člen Společnosti nauk a čestný člen Společnosti přátel starožitností se po celý život nejen do rodného města vracel, ale věnoval mu i velkou část své vědecké práce.

Závěrečné slovo jako vždy patřilo doc. Jaromíru Kubičkovi. Vyzdvihl znamenitou úroveň mnohých příspěvků, konstatoval, že některé z nich jsou objevné a z podobného úhlu, hloubkou a vazbami nebyly doposud některé osobnosti představeny.

Se všemi účastníky se rozloučila ředitelka hostitelské knihovny, poděkování za přípravu kolokvia a příjemnou atmosféru za všechny přítomné vyjádřila PhDr. Anna Kucianová.

Před odjezdem byli účastníci pozváni na další – v pořadí už 16. kolokvium, které se uskuteční 6. až 8. října 2013. Hostitelským městem bude Zlín a zejména nově otevřená Krajská knihovna Františka Bartoše ve zrekonstruované budově ve Zlíně.

Plné texty odeslaných příspěvků jsou zveřejněny v ročence Sdružení knihoven ČR, která vyšla začátkem roku 2013.

JIŘINA KÁDNEROVÁ kadnerovaj@volny.cz

Foto archiv Knihovny P. O. Hviezdoslava, Prešov

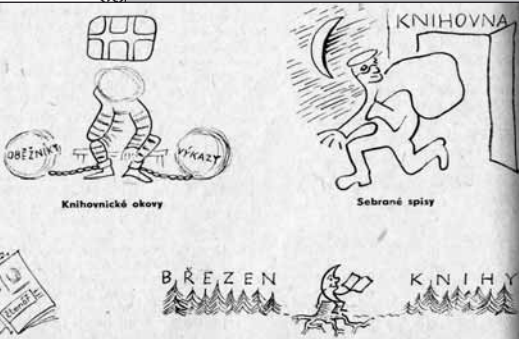
1980, roč. 32, č. 8-9, str. 276

1967, roč. 19, č. 2, str. 68

Z našich knihoven: Jedním z nejpilnějších čtenářů MLK Borouticích je kokršpaněl Ferda. Nejvíce ho upoutá každé nové číslo časopisu Kynologie.

(Od dopisovatelky H. Chourové)

1980, roč. 32, č. 3, str. 88

KOMU CO JE PŘÁNO

Čtenářům knížky, které by jim ani spát nedaly

Spisovatelům plodné styky s múzou

Redakci zprávy, že Čtenář je užto-
prořivou záležitostí a stojí se na něj
fronty

Knihovnicům hodně zajímavých čtenářů se zajímavými čtenářskými zájmy

Úřednímu šimlovi viz str. 444

Besedy
Knihovnik:
O štěstí
a smyslu života

1965, roč. 17, č. 12, 3. str. ob.

Immanuel Kant byl pozván na svatbu. Ženichovi bylo 75 let a nevěstě 21 let. — „Co myslíte, pane profesore,“ byl dotázán, „lze doufat, že z tohoto manželství budou děti?“ — „Doufat nikoliv,“ odpověděl filosof, „ale obávat se!“

Jan Neruda si kdysi ironicky posteskl: „Bylo by více dobrých básníků i dobrých ševců ve světě, kdyby ševci dělali verše a básníci boty!“

Voltairův otec byl zděšen atelsmem jednoho ze svých synů a veršů druhého syna. „Nemám syny,“ povzdychl si, „ale blázniv! Jednoho v próze a druhého ve verších, nevím opravdu, který z nich je větším pošetilcem!“

„Jak to, že druhý díl Fausta je nápadně slabší nežli první?“ — ptal se Goetheho jeho přítel. — „To je jednoduché!“ odpověděl básník, „druhý díl jsem psal již ve velmi pokročilém věku a uznáte, že nelze od staré herky žádat takový výkon, jako od bujného a mladého oře!“

Český humorista, František Rubeš, se učil ve svém mládí hrát na harfu, pro což jeho nehupební sousedé měli malé pochopení. Jeden z nich mu řekl s neskrývanou ironií: „Pane Rubeši, vy hrajete jako David, jenomže ne tak krásně!“ — „Nevadí, pane Vodňanský,“ odsekl pohotově Rubeš, „vy zase mluvíte jako Šalamoun, jenomže ne tak moudře!“

Vybral V. Šafr

1963, roč. 15, č. 10, str. 345

Z knihoven...

Knížní hlídka Knihovny města Ostravy

Knížní hlídka ostravské knihovny vyrazila do městské hromadné dopravy a hledala mezi cestujícími čtenáře. Úspěšnost byla velká, za necelé dvě hodiny jsme našli kolem 50 opravdových čtenářů – to znamená, že cestující si buď přímo četli, či měli knihu u sebe. Tyto čtenáře jsme odměnili dárkovou poukázkou s ročním registračním poplatkem do knihovny. Někteří z cestujících již byli našimi uživateli nebo si takto znovu obnoví členství v knihovně. Reakce cestujících byly velmi pozitivní, mnohé jsme velmi příjemně překvapili (někdy ty, kteří si oddychli, že nejsme revizoři).

Tato „něžná přepadovka knihovnic“ nebo „knihomolná pátračka“, jak chcete, se konala na podporu čtenářství a čtenářů samotných a byla uskutečněna již podruhé. Knížní hlídka byla složená z pracovníků Knihovny města Ostravy a nově ze spolupracujících kolegů z Klubu Atlantik. Akce má za úkol především upozornit na činnost Knihovny města Ostravy, propagovat pozitivním způsobem čtenářství a nalákat nové návštěvníky do knihovny.

Tento způsob propagace je finančně nenáročný, nevyžaduje mnoho času a dá se personálně bez problémů zajistit. Výsledkem je příjemná akce

s velkým účinkem. Lidem byly rozdávány letáky s informacemi o KMO či nejbližších aktivitách knihovny a kulturního Klubu Atlantik. Knížní hlídka měla velkou mediální podporu. Byli jsem velmi mile překvapeni, že jsme v tak krátkém čase potkali tolik cestujících čtenářů a velmi rádi si takovou akci opět zopakujeme.

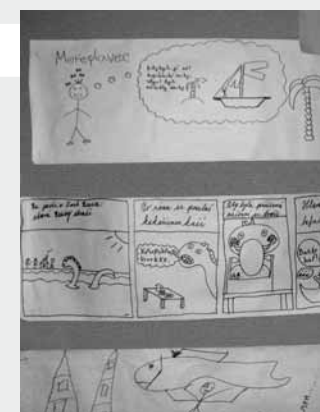
Text a foto MARKÉTA BALEJOVÁ

Komiks jako téma

Téma pro koho? Pro žáky sedmých a osmých tříd úvalské základní školy. Z praxe víme, že vymyslet a zpracovat téma pro návštěvu školních dětí tak, aby bylo zajímavé, není vůbec lehká věc. Úvalská knihovna úspěšně spolupracuje s místní základní školou a mateřskými školkami, a v poslední době i se školami a školkami z okolí Úval.

Během letité praxe jsme vypracovali ucelenou koncepci besed pro jednotlivé ročníky od mateřské školky po 9. třídu ZŠ. V besedách žáky seznamujeme nejen s knihovnou, ale i s prací s knihou, vyhledáváním informací v textu, katalozích, dále s historií knihoven, písma, knižní ilustrace apod. Zabýváme se rozdílem mezi tištěnými a elektronickými dokumenty. Snažíme se naučit žáky vyhledávat informace (a vyhledané zpracovat) jak prostým výběrem z beletrie a naučné literatury, tak i pomocí knihovnických programů.

Jde nám o to, aby spolupráce se školou byla dlouhodobá a děti se dostaly do knihovny alespoň jednou ročně. A to se nám úspěšně daří. Ucelená

koncepcie je samozřejmě důležitá, ale vždy musí jít ruku v ruce s uměním reagovat na nové poznatky a nápady, stále je co obměňovat a vylepšovat, jednotlivá témata znovu zpracovávat a obohacovat. Nejdůležitější je najít klíč k tomu, jak děti zaujmout a vtáhnout do tématu celé besedy.

A právě téma komiksu je v tomto ohledu velmi vděčné. V současné době se stal velice oblíbeným žánrem především pro dětské čtenáře. Důkazem toho je například i snaha o zpracování klasických děl do komiksové podoby – např. divadelní hry Williama Shakespeara,

Saint-Exupéryho *Malý princ* nebo Erbenova *Kytice* a mnohá další.

Proto jsme se rozhodli věnovat komiksu tematickou besedu pro žáky druhého stupně naší základní školy. Začínáme trochou z teorie – co to komiks je a jaké jsou jeho charakteristické rysy, které je nutné při tvorbě dodržovat. Následuje něco z historie komiksu – jeho vývoj ve světě a u nás, ukázkou zpracování různých textů v komiksové podobě. Celou besedu doprovozíme ukázkami z tvorby předních světových i českých komiksových výtvarníků. A to nejlepší přijde nakonec. Skupinky žáků dostanou text a jejich úkolem je zpracovat ho jako komiks.

V letošním školním roce na besedu o komiksu přišly dvě sedmé a jedna osmá třída. Děti zpracovávaly do komiksové podoby texty Jiřího Žáčka. Všechny práce byly úžasné a vznikla z nich krásná výstava. Pokud tedy hledáte téma, které by děti na besedách skutečně zaujalo, komiks můžeme opravdu vřele doporučit.

Text a foto GABRIELA MODŘANSKÁ

Formáty elektronických knih – jak si vybrat

Středisko společenských činností AV ČR připravilo 17. října 2012 seminář *Elektronické knihy v prostředí Akademie věd*. Jedním z témat byly typy jejich formátů. Elektronické knihy se rozvíjely především v době, kdy neexistoval internet, což ve výsledku působí problém uživatelům (jejich čtečka nemusí podporovat všechny formáty), tvůrcům a vydavatelům e-knih (je na jejich zvážení, jaký technický formát pro přípravu knihy zvolí, aby ji mohlo využít co nejvíce zájemců). Největší problém e-knih představují formáty, jelikož vznikaly jako řešení tehdejších výrobců hardwarových čteček (např. MOBI) nebo tabletů (ITB/iBook), nebo standardní formáty, jež vyhovují všem zařízením (EPUB či PDF). Je na zvážení, jaké konkrétní typy formátů se hodí pro určité knihy. Formáty typu EPUB jsou určeny především na text a jeho strukturu a výsledek určuje spíše druh čtečky. Tento formát se přirovnává spíše k HTML. Výhodou je, že je zde zajištěno dělení slov, odstavce a zarovnání textu na stránce, neboť čtečka fakticky žádnou stránku nemá. Dále zaručuje čitelnost textu na libovolném zařízení (od chytrých telefonů až po televizory s vestavěnou softwarovou čtečkou). Na druhou stranu formát PDF má vzhled dokumentu, který ve všech případech zachovává. Je určen pro jasné strukturované dokumenty s přesně umístěnými obrázky a formátovanými texty. Příprava e-knihy ve zvoleném formátu nabízí mnoho způsobů jak e-knihy vytvořit. Od editorů vypadajících jako Word a publikujících EPUB (Sigil) přes různé aplikace pro konverzi formátů (Calibre), virtuální softwarové tiskárny (PDF tiskárny nebo Kindle Printer) až po on-line nástroje.

(Výbráno z čl. M. Rady, *Akademický bulletin*, č. 12/2012, s. 37)

Litera mění tvář

Přes tři sta titulů bylo přihlášeno do soutěže o knižní cenu *Litera*, z toho největší skupinu tvoří knihy ucházející se o *Literu za českou prózu* (69). Vyhlášení výsledků proběhne 24. dubna na

Nové scéně Národního divadla. Večer budou společně uvádět Daniela Písařovicová a Jiří Havelka. Tento „podnik“ se ovšem snaží, co může, aby přilákal sponzory (*hlavním jsou Karlovarské minerální vody Magnesia – pozn. red.*). Ti by měli finančně zaštitit nejen hlavní cenu, ale i ceny v některých kategoriích, které poté ponosou jméno sponzora, např. *ČEZ Litera za literaturu faktu*, *DILIA Litera pro objev roku* nebo *Litera Lucie Seifertové za knihu pro děti a mládež*. Poslední jmenovaná vyvolala v odborných kruzích značné rozpaky... (*Literární noviny*, roč. 24, č. 8, 21. 2. 2013)

Baobab stahuje knihy

Nakladatelství Baobab (nakladatelství pro děti a mládež a organizátor táborského veletrhu malých nakladatelů Tabook) vydalo stanovisko k pojmenování ceny Magnesia Litera pro děti a mládež podle Lucie Seifertové. Lucie Seiferová je autorka a ilustrátorka dětských knih, které vydává v nakladatelství Petr Prchal (manžel Lucie Seifertové). Právě toto nakladatelství cenu sponzoruje. Nakladatelství Baobab považuje za nešťastné a nemístné, aby cena za vynikající dílo pro děti a mládež nesla jméno současné spisovatelky a ilustrátorky, jehož hodnotu prověří až čas. Baobab se ve svém stanovisku ptá, zda v situaci, kdy je jedna kniha autora prohlášena za knihu desetiletí (*Pohádka o králi Karlovi*), zda se tento autor/ka automaticky stává klasikem? Nebo je to jen forma reklamy jejího nakladatele a manžela? Z tohoto důvodu se nakladatelství Baobab letos rozhodlo svoje knihy ze soutěže stáhnout. (*Literární noviny*, roč. 24, č. 8, 21. 2. 2013)

Lidé cítí, že jsou v sociální pasti: rozhovor s Annou Machovou

Předsedkyně odborového svazu pracovníků kultury a ochrany přírody vyjadřuje v rozhovoru hluboké znepokojení nad chybějící koncepcí české kultury, nad jejím celkovým stavem a finančním ohodnocením pracovníků kultury v ČR. Analyzuje v něm důsledky úsporných opatření současné vlády, kvůli kterým se v kultuře reorganizovalo,

propouštělo a snižovaly se tarifní platy. Uvedla také, že platy se v kultuře nevalorizovaly od roku 2009! Dále rozebírá rozhovor s paní ministryní Alenou Hanákovou. Uvádí, že ani pracovníci ministerstva kultury nemají lehkou pozici, musí řešit neustálý nedostatek peněz, chybějící dlouhodobou koncepci kulturní politiky, slabou teoretickou a ideovou základnu. Jelikož A. Machová pracuje v Národní knihovně ČR, je detailně seznámena s platovou situací nejen v této, ale i v jiných knihovnických institucích. Vyjadřuje se tedy i k platovému podmínkám v knihovnictví, zvláště NK ČR. Popisuje situaci jejich řadových zaměstnanců jako kritickou. Mnozí lidé byli nuceni najít si další zaměstnání, někteří slouží přesčas při sobotním provozu ve studovnách či mají další úvazky. Dnes se v těchto oborech těžko uживí i vysokoškolsky vzdělaní specialisté s mnohaletou odbornou praxí. NK provedla v roce 2012 průzkum mzdové, věkové a vzdělanostní struktury pracovníků knihoven v ČR, ten po konečném vyhodnocení přinese přesná data (tato šetření se uskutečnila již v letech 1998 a 2004). Doposud podle zmíněných předchozích průzkumů výsledky ukazovaly spíše na macešské chování státu vůči celostátně působící Národní knihovně, protože platy zde byly obvykle nižší než v knihovnách s nižší regionální působností. Co se týká NK ČR, situace zaměstnanců není dobrá. Průměrný plat za první pololetí roku 2012 v NK dosáhl 20 516 Kč, a to včetně platů managementu a odměn z grantů (na ty většina zaměstnanců nedosáhne). To jsou průměrná čísla, jak na tom lidé ale skutečně jsou, může ukázat například údaj, že 83 % zaměstnanců v knihovně nedosahovalo na průměrnou mzdu v ČR (ta byla 24 128 Kč), a více než polovina osob nedosahovala ani na onu průměrnou mzdu NK ČR! Přitom přibližně 60 procent zaměstnanců má vysokoškolské vzdělání, spolu se středoškoly tu pracuje téměř 80 procent odborně kvalifikovaných lidí. Obdobnou kvalifikační strukturu mají další paměťové instituce, a je proto velmi smutné, na jaké úrovni jsou v nich lidé odměňováni. (*M. Hoření, Haló noviny*, 16. 1. 2013, roč. 22, č. 13)

Vědecká knihovna bude, je však otázkou kdy

Stále v nedohlednu je stavba Moravskoslezské vědecké knihovny. Stávající vedení kraje odmítá stavbu zahájit bez finanční spoluúčasti státu.

(Moravskoslezská vědecká knihovna spravuje zhruba 1 050 000 svazků, ročně má přes 500 tisíc výpůjček a sklady má na šesti místech v Ostravě). Vedení kraje neví, zda bude pokračovat cestou tzv. „Černé kostky“ (kde jsou známy náklady na stavbu a provoz), či skeletu vedle krajského úřadu. Ve hře je eventuálně hotelový dům Jindřich nebo historická budova na náměstí Dr. E. Beneše (nyní v ní sídlí Česká spořitelna). Analýza možnosti má trvat několik měsíců. Stavba vědecké knihovny na ulici 28. října, naproti ostravskému Domu kultury, měla začít do roku 2011. Autory tzv. Černé kostky jsou architekti Ladislav Kuba a Tomáš Pilař. Projekt v hodnotě přes 1,5 miliardy korun zavrhol kvůli vysoké finanční náročnosti minulého vedení kraje. V září 2010 však vláda premiéra Petra Nečase na žádost ministerstva kultury zrušila garanci dotace. Levicová krajská koalice pak rozhodla o změně využití necelých 600 milionů korun z Evropské unie. Peníze, původně určené na stavbu knihovny, byly se souhlasem Evropské komise využity na projekty ve školství, sociálních službách a zdravotnictví. Moravskoslezská vědecká knihovna má nejhroší provozní podmínky, které se dotýkají jak čtenářů, tak zaměstnanců. Jak dlouho tedy vydrží čekat? (*Z čl. P. Karbana, Právo – severní Morava a Slezsko*, 6. 2. 2013)

Lidé v Ústí mohou zajít do nové vědecké knihovny, patří univerzitě

V krajském městě Ústí nad Labem začala fungovat druhá vědecká knihovna. V kampusu Univerzity Jana Evangelisty Purkyně (UJEP) byla otevřena Vědecká knihovna UJEP. Jejím ředitelem je Ivo Brožek. Budova vědecké knihovny se v univerzitním kampusu stavěla od června 2011 do loňského srpna. Náklady na výstavbu činily přibližně 105 milionů korun. Objekt knihovny je součástí novostavby Multifunkčního informačního a vzdělávacího centra UJEP, které stálo kolem 300 milionů korun. Univerzitní knihovna má přibližně 4700 registrovaných čtenářů. Není však určena jen studentům a pedagogům UJEP, jejím čtenářem se může stát kdokoli. Severočeské vědecké knihovně (SVKUL), která je samozřejmě starší, se nelíbí, že mají obě instituce podobný název. Její vedení se obává, že to může vyvolat zmatky, například při vracení vypůjčených knih. (*Mladá fronta DNES – severní Čechy*, 11. 2. 2013)

Před 90 lety, 1. 5. 1923, se narodil americký spisovatel **Joseph Heller** (†1999). Za druhé světové války sloužil u amerického bombardovacího letectva na Korsice. Do literatury vstoupil poměrně pozdě, o to však triumfálněji: první román *Hlava XXII* z roku 1961 je jeho dílem vrcholným a nejslavnějším a patří k nejlepším válečným románům světové literatury. Jeho úspěch a kvality Heller už nikdy nepřekonal. Román byl v roce 1970 zdařile zfilmován režisérem Mikem Nicholsem. Další román vydal Heller až po třinácti letech (*Něco se stalo*, 1974; mezitím napsal v roce 1967 divadelní hru *New Haven, náš cíl*). V roce 1979 vyšla románová satira *Gold za všechny peníze*, v roce 1984 netradičně pojatý román o starozákonním králi Davidovi *Bůh ví*, v roce 1988 románový esej o osudě jednoho slavného Rembrandtova obrazu *Nemalujte si to* a v roce 1994 román *Zavíráme!*, kde se znovu objevuje jeho nejslavnější hrdina z *Hlavy XXII* Yossarian. Kromě toho napsal Heller také dvě autobiografické knihy *Neveselá záležitost* (1986) a *Tehdy a teď* (1998). Román *Portrét starého umělce* vyšel posmrtně v roce 2000. Napsal také řadu povídek a dalších drobnějších prací, které česky vyšly v knize *Hlava nehlava*.

Před 200 lety, 5. 5. 1813, se narodil **Søren Kierkegaard** (†1855), dánský filozof, teolog, spisovatel a svérázný myslitel, autor prózy *Svědčův deník* a filozofických prací *Bázeň a chvění*, *Nemoc k smrti* či *Pojem úzkosti*.

Před 195 lety, 5. 5. 1818, se narodil **Karl Marx** (†1883), německý filozof a sociální vědec, spoluautor *Komunistického manifestu* z roku 1848, autor rozsáhlého díla *Kapitál*; jeden z nejvlivnějších myslitelů 19. století, jehož díla a názory hluboce ovlivnily dějinný vývoj i ve 20. století.

Před 90 lety, 5. 5. 1923, se narodil **Karel Štorkán** (†2007), český spisovatel a scenárista.

Před 40 lety, 7. 5. 1973, zemřel **Egon Hostovský** (*1908), český spisovatel, za druhé světové války a po roce 1948 žijící v emigraci, autor románů *Cizinec hledá byt*, *Nezvěstný*, *Dobročinný večírek*, *Půlnoční pacient*, *Všeobecné spiknutí* nebo *Tři noci*.

Před 130 lety, 8. 5. 1883, se narodil **José Ortega y Gasset** (†1955), španělský filozof, sociolog a esejista.

Před 55 lety, 8. 5. 1958, se narodil irský spisovatel **Roddy Doyle**, držitel Booker Prize za román *Paddy Clarke cha cha chá*.

Před 185 lety, 12. 5. 1828, se narodil **Dante Gabriel Rossetti** (†1882), anglický básník, překladatel, malíř a ilustrátor, zakládající člen Bratrstva Prerafaelitů.

Před 80 lety, 12. 5. 1933, se narodil ruský básník **Andrej Vozněsenski** (†2010).

Před 150 lety, 14. 5. 1863, se narodil **Vilém Mrštík** (†1912), český spisovatel, dramatik, překladatel a literární kritik; některá díla vytvořil společně s bratrem Aloisem Mrštíkem (např. jejich nejslavnější – drama *Maryša*), dále napsal romány *Pohádka máje*, *Santa Lucia* nebo *Zumři*.

Před 320 lety, 15. 5. 1693, zemřela hraběnka **Marie-Madeleine de La Vegne La Fayette** (*1634), autorka slavného románu *Kněžna de Clèves*.

Před 180 lety, 15. 5. 1833, se narodila **Sofie Podlipská** (†1897), česká spisovatelka a překladatelka, sestra spisovatelky Karoliny Světlé.

Před 225 lety, 16. 5. 1788, se narodil **Friedrich Rückert** (†1866), německý básník a překladatel, jehož básně zhudebnili takoví skladatelé jako Schubert, Schumann, Brahms, Mahler, R. Strauss, Zemlinsky, Hindemith, Bartók, Berg či Wolf.

Před 100 lety, 16. 5. 1913, se narodil český spisovatel **Zdeněk Pluhař** (†1991), typický představitel socialistického realismu (romány *Opustíš-li mne*, *Minutu ticha za mé lásky* či *V šest večer v Astorii*).

Před 95 lety, 16. 5. 1918, se narodil mexický spisovatel **Juan Rulfo** (†1986), autor pouhých dvou knih (útlého románu *Pedro Páramo* a souboru krátkých povídek *Llano v plamenech*), které však patří k nejvýznamnějším dílům moderní hispanoamerické literatury.

Před 140 lety, 17. 5. 1873, se narodil francouzský spisovatel **Henri Barbusse** (†1935), autor slavného románu z první světové války *Oheň*, za který získal Goncourtovu cenu.

Před 55 lety, 19. 5. 1958, zemřela česká spisovatelka **Marie Pujmanová** (*1893), autorka románů *Pacientka doktora Hegla*, *Předtucha* či trilogie *Lidé na křižovatce*, *Hra s ohněm* a *Život proti smrti*.

Před 75 lety, 21. 5. 1938, se narodil německy píšící švýcarský prozaik, dramatik a esejista **Urs Widmer**.

Před 205 lety, 22. 5. 1808, se narodil **Gérard de Nerval** (†1855), francouzský romantický básník, prozaik, dramatik a divadelní kritik (např. *Aurélié* nebo *Dcery ohně*).

Před 200 lety, 22. 5. 1813, se narodil **Richard Wagner** (†1883), německý skladatel, dirigent, libretista a spisovatel. Ke všem svým operám (*Rienzi*, *Bludný Holanďan*, *Tannhäuser*, *Lohengrin*, *Tristan a Isolda*, *Mistři pěvci norimberští*, *Parsifal*, tetralogie *Prsten Nibelungův* aj.) si sám napsal libreto podle různých předloh. Dále napsal např. prozaickou miniaturu *Putování k Beethovenovi* a čtivou autobiografii *Můj život* a řadu teoretických spisů (česky vyšly *Opera a drama* a výbor *Wagner o hudbě a o umění*); vedl také rozsáhlou (později knižně vydanou) korespondenci.

Před 115 lety, 24. 5. 1898, se narodil **José Maria Ferreira de Castro** (†1974), portugalský spisovatel a novinář, autor románů *Džungle* a *Vystěhovalci* (česky v knize *Stín kaučuku*).

Před 85 lety, 24. 5. 1928, se narodil irský prozaik a dramatik **William Trevor**, jeden z nejocenovanějších současných mistrů povídkové formy (česky vyšly např. romány a povídky *Andělé v Ritzu*, *Čtenáři Turgeněva*, *Děti z Dynmouthu*, *Dům v Umbrii*, *Láska a léto* či *Příběh Lucy Gaultové*).

Před 210 lety, 25. 5. 1803, se narodil **Ralph Waldo Emerson** (†1882), americký esejista, filozof a básník, hlavní představitel hnutí transcendentalismu.

Před 210 lety, 25. 5. 1803, se narodil **Edward George Bulwer-Lytton** (†1873), anglický romanopisec, básník, dramatik a politik, autor stále populárního románu *Poslední dny Pompejí* či románu *Rienzi*, který se stal námětem stejnojmenné opery Richarda Wagnera.

Před 105 lety, 25. 5. 1908, se narodil americký básník **Theodore Roethke** (†1963), nositel Pulitzerovy ceny za rok 1954.

Před 75 lety, 25. 5. 1938, se narodil americký povídkář a básník **Raymond Carver** (†1988), autor povídkových knih *Katedrála*, *Začátečníci*, *Buď už, prosím tě, zticha* aj.

Před 10 lety, 26. 5. 2003, zemřela americká spisovatelka **Kathleen Winsorová** (*1919), autorka slavné historické romance *Věčná Ambra* či románu *Poutníci*.

Před 140 lety, 27. 5. 1873, zemřel **Alessandro Manzoni** (*1785), nejvýznamnější italský spisovatel 19. století, autor románu *Snoubenci*.

Před 105 lety, 28. 5. 1908, se narodil **Ian Fleming** (†1964), britský spisovatel, „otec“ agenta 007 Jamese Bonda – první z románů s tímto hrdinou, *Casino Royale*, vyšel v roce 1953, následovaly např. *Diamanty jsou věčné*, *Dr. No*, *Goldfinger* a další (celkem se Bond objevuje ve 14 knihách); od roku 1962 vzniklo zatím 23 oficiálních filmových „bondovek“ (a kromě toho i tři neoficiální).

Před 90 lety, 29. 5. 1923, se narodil francouzský spisovatel **Bernard Clavel** (†2010), nositel Goncourtovy ceny za román *Plody zimy*.

Před 55 lety, 29. 5. 1958, zemřel španělský básník **Juan Ramón Jiménez** (*1881), nositel Nobelovy ceny za literaturu (1956). V češtině vyšla jeho poetická próza oslavující rodnou Andaluzii *Stříbrák a já*, dále sbírky *A v Cordobě umírat* a *Daleké zahrady*.

Před 420 lety, 30. 5. 1593, zemřel dramatik a básník **Christopher Marlowe** (*1564), po Shakespeareovi největší anglický dramatik tohoto období, autor her *Tragická historie o doktoru Faustovi*, *Maltský žid* či *Edvard Druhý*.

Před 235 lety, 30. 5. 1778, zemřel **Voltaire** (vlastním jménem François-Marie Arouet, *1694), francouzský básník, spisovatel, filozof a humanista. Byl nenáviděn katolickou církví a jeho knihy byly na indexu. Napsal přes padesát děl: povídek, románů, divadelních her, lyrických i epických básní, filozofických úvah, esejů a historických studií. Již jeho první dílo, drama *Oidipus*, se setkalo s velkým úspěchem. Dále jmenujme např. epos *Panna Orleánská*, filozofickou povídku *Candide neboli Optimismus*, která je jeho nejznámějším dílem, tragédií *Zaira*, drama *Mohamed*, *Filosofický slovník*, *Rozpravu o nesnášenlivosti* či historickou studii *Století Ludvíka XIV.*

Před 100 lety, 30. 5. 1913, se narodil **Eduard Goldstücker** (†2000), slovenský, v Čechách působící germanista, profesor dějin německé literatury a překladatel. Jako žák Otokara Fischera se zaměřil na česko-německé literární vztahy v 19. století, především se však orientoval na pražskou německy psanou židovskou literaturu 20. století. V roce 1963 inicioval známou liblickou konferenci o Franzi Kafkovi.

Před 45 lety, 30. 5. 1968, se narodil český literární historik a kritik, komparatista, překladatel, spisovatel a vysokoškolský pedagog **Martin C. Putna**.

DOTAZ: Bylo by možné zmínit zajímavé příklady spolupráce švédských knihoven?

ODPOVĚĎ: Díky rozšířené spolupráci ve všech padesáti pěti knihovnách v jedenácti obcích severozápadního regionu Švédska vzrostl výrazně počet výpůjček. V celé oblasti bydlí 330 000 obyvatel. Na jaře v loňském roce započala spolupráce společnou webovou stránkou a katalogem. Dopady jsou nečekaně dobré a ukazují, že spoluprací se dá dosáhnout mnohem lepších výsledků, než když každá knihovna působí samostatně. Už několik let bylo v severozápadním regionu možno půjčit si knihy v jedné knihovně a vrátit v jiné, ale loni se spolupráce ještě rozšířila.

K vzrůstu výpůjček výrazně přispěla například změna otevírací doby, zrušení rezervacních poplatků a společné výpůjční karty. Větší rozmanitost médií a dobře fungující spolupráce znamená větší zájem o půjčování. Zákazníci jsou spokojeni, když vidí, jak rychle dostanou zamluvené knihy. I knihovnický personál je pozitivně ovlivněn možnostmi spolupráce, které nabízejí více příležitostí pro zvyšování kompetencí, větší kontaktní síť a lepší možnost rozvíjet své dovednosti a kooperaci i za hranice okrsků/obcí/měst.

V obci Klippan se od loňského dubna do října zvýšily výpůjčky o třináct procent ve srovnání s předchozím rokem. V listopadu dokonce podle vyjádření Charlotty Almqvist, ředitelky zdejší knihovny, pro deník *Helsingborg Dagblad* vzrostly o celých dvacet pět procent. V obci Ljungbyhed zaznamenali jejich nárůst o dvanáct procent a ve městě Ljungby o celých čtyřicet procent. Více se dočtete na webové stránce <http://biblio.teksnv.se/web/arena>.

Pokud jde o otevírací dobu knihoven, měli jsme do loňského roku ve Švédsku jedinou knihovnu v Evropě, která byla otevřena každý den v roce. První každodenně otevřená knihovna leží v městě Gävle, asi 150 km na sever od Stockholmu. Redaktor *Biblioteksbladet* (švédská obdoba *Čtenáře*) odjel na Štědrý den do Gävle, kde se setkal s lidmi, kteří přišli do knihovny v den, kdy je v podstatě všude ve Švédsku zavřeno. Mezi desátou dopoledne a jednou hodinou odpoledne proudili lidé do knihovny, kde knihovnice Irene Eriksson a informátorka EU Maja Norberg pracovaly i tento den. A zákazníci to ocenili, kupříkladu: Třicetiletý Habon Monateo z Burundi, jeden ze žadatelů o azyl, který žije v uprchlickém táboře nedaleko knihovny, řekl: „Je to poprvé, co jsem v knihovně. Přátelé mi poradili, že si zde mohu přečíst časopisy a noviny, používat počítač, poslouchat hudbu, je to úžasné!“

Dvacetiosmiletá Yanchoo Zhu z Číny, která studuje na univerzitě v Gävle, navštěvuje veřejnou knihovnu každý den. Dává přednost prostředí veřejné knihovny před relativně nově postavenou Univerzitní knihovnou. Její slova: „Je tu báječně.“

A další komentář: „Je to místo, kde kromě čtení časopisů a knih také mohu mluvit s lidmi a kde jsem se naučil švédsky komunikaci s ostatními čtenáři novin,“ říká Yanchoo Zhu, který ovládá několik jazyků a sedí nad hromadou časopisů v němčině, angličtině a švédštině.

Solveig Zingmark, bývalá členka městské rady, dodává ke všem pozitivním vyjádřením: „Myslím, že nejlepší způsob, jak utratit peníze daňových poplatníků, je za celoročně otevřenou knihovnu. Denně přístupná knihovna dává možnosti tolika lidem a je nejen místem knih, časopisů, novin, elektronických zdrojů a hudby, ale také místem, kde se setkávají různé kultury a věkové kategorie.“ „A mimoto, je to také otázka demokracie, je přirozené mít otevřeno každý den i o velkých svátcích, jako jsou Vánoce nebo Velikonoce, kdy se mnoho lidí cítí osaměle,“ říká Lisbeth Forslund, ředitelka knihovny v Gävle.

Výsledky jsou tak dobré, že od 1. března máme ještě jednu knihovnu otevřenou každý den, tentokrát ve Stockholmu. Více informací naleznete na webové stránce <http://kulturhuset.stockholm.se>. A ještě poslední příklad na závěr – podle časopisu *Internet World* byla webová služba *Bibblan svarar* (Knihovna odpovídá) nominována jako jedna ze 100 nejlepších švédských internetových stránek.

Foto archiv autorky

Skandinávské knihovny chtějí vzbudit zájem o čtení u všech dětí společným projektem – Otevřete brány pro všechny děti! Knihovny připravují tematické balíčky knih pro mateřská centra, kde se čte dětem předškolního věku. Pořádají dobrodružné výlety po knihovně jako po pohádkové zemi pro školáky. Většina knihoven se věnuje storytellingu (vyprávění příběhů), využívají při tom hudební nástroje, loutky i domácí zvířata. Pořádají tematické besedy – Život na farmě, Rodiny, Přátelství, Roční období atd. Využívají při nich spolupráci s odborníky, místními spolky, umělci apod. Knihovny se prostřednictvím různých zajímavých aktivit a experimentů zaměřují zejména na problematiku dospívající mládeže. Daly prostor pro hlasování teenagerům, aby si sami vybrali témata, kterým se chtějí v knihovnách věnovat. Mladí se chtějí učit malovat graffiti a v hudebním oddělení nahrávat své hudební pokusy, chtějí natáčet vlastní filmy a secvičit divadelní představení. Knihovny se pokusí teenagerům vyjít vstříc v jejich kreativité, ale pochopitelně nesmí zapomenout na své obvyklé knihovnické funkce. (*Scandinavian Public Library Quarterly* – Vol. 45, No. 3/2012, s. 22)

Saské státní ministerstvo školství zahájilo spolupráci s Německým knihovnickým spolkem DBV na projektu propagujícím dětské čtení s názvem Scénická čtení dětské literatury. Projekt bude podporovat četbu v mateřských i základních školách, ve veřejných knihovnách obcí a měst v celém Sasku. Projekt má více upevnit spolupráci škol a knihoven jako vzdělávacích institucí. Umělci jsou zvaní do škol i knihoven k dramatizaci známých literárních děl, mají za úkol divadelními prostředky děti zaujmout a přivést je k četbě. Finanční podpora ze strany ministerstva je velmi důležitá primárně pro venkovské oblasti, kam umělci na besedy do škol a knihoven běžně nejezdí. Projekt je zaměřen nejen na děti, ale také na jejich učitele, kteří by mohli čtení zapojit více do své výuky. Inszenování literárních děl rozvíjí nejen tvořivost, ale také sociální, emocionální a kognitivní rozvoj dětí. Realizátoři projektu usilují o jeho udržení i do budoucna, protože se ukazuje, že děti projevují velký zájem o tuto formu zpřístupnění literatury. Do projektu se zapo-

jila celá řada dětských divadel, která mají dlouholeté zkušenosti s dětským publikem. Velikost skupin dětí, pro které jsou pořádána představení, je od 20 do 180 dětí v závislosti na prostorových možnostech škol či knihoven.

(*Das Magazin der Bibliotheken in Sachsen*, Jg. 6, Nr. 1/ März 2013, s. 22–23)

Každoroční setkání hudebních knihovníků, archivářů, muzejníků patří k pravidelným aktivitám Slovenské a České národní skupiny Mezinárodního sdružení hudebních knihoven, archivů, muzeí a dokumentačních center IAML (*The International Association of Music Libraries, Archives and Documentation Centres*). Vloni se konala výroční konference České národní skupiny IAML v Českých Budějovicích a týden poté plenární zasedání Slovenské národní skupiny IAML v Ružomberku. Tato setkávání umožňují vzdělávání pracovníků v oblasti hudby, slouží jako zdroj nových informací v oblasti výzkumu pramenného materiálu a zároveň pozitivně přispívají k řešení různých pracovních problémů a úloh při zpracovávání hudebních dokumentů a zkvalitnění poskytování informací veřejnosti. Aktivity ČNS IAML a příspěvky z konference jsou přístupné na webové stránce www.nkp.cz/iaml. (*Knížnica – Ročník 14, číslo 1/2013, s. 24–26*)

Státní knihovna v Berlíně je vlastníkem pozoruhodné sbírky 120 manuskriptů z knihovny francouzského kardinála Mazarina. Sběrka byla zakoupena v Paříži v aukci kurfiřtem Friedrichem Wilhelmem v letech 1651–1652 poté, co kardinál Mazarin uprchl z politických důvodů z Paříže. Vzhledem ke svému italskému původu byl Mazarin francouzskými poslanci odsouzen a zbaven veškerého majetku. Jeho knihovna, ve své době jedna z největších v Evropě, nebyla ušetřena. Bez ohledu na její obrovskou hodnotu byly knihy velmi levně rozprodány. Část knihovny byla v této době zakoupena do Berlína pro královskou knihovnu. Rukopisy jsou vázány v červené kůži a zdobeny jemným zlatým reliéfem. Nelze vyložit, že došlo k pozdějším převazbám již v Německu. Sběrka je vědecky popsána na www.manuscripta-mediaevalia.de. (*Bibliotheks Magazin* – No. 1/2013, s. 16–20)

Úplný přehled novinek najdete na adrese
http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=09_Okn/Prirustky.htm

KNIHOVNICTVÍ

Teorie. Řízení a organizace

GĘBOŁYŚ, Zdzisław, Jacek TOMASZCZYK. Library codes of ethics worldwide : anthology. [Etické kodexy knihoven ve světě. Antologie.] Berlin: Simon Verlag für Bibliothekswesen, 2012. 267 s. : il. ISBN 978-3-940862-24-2 *Kra 39.133*

Horizonti svetskoh i evropskoh bibliotekarstva u digitalnom dobu : zbornik radova sa me unarodne naučne konferencije, Beograd, 27.–28. oktobar 2011 / urednici: Vesna Crnogorac, Vesna Injac. [Světové a evropské horizonty knihovnictví v digitálním věku. Materiály z mezinárodní konference. Bělehrad, 27.–28. 10. 2011.] Beograd: Bibliotekarsko društvo Srbije, 2012. 310 s. : grafy, tabulky. ISBN 978-86-87177-07-9 *Oaagb 39.397*

LBI – Lexikon der Bibliotheks- und Informationswissenschaft. Bd. 2, Lfg. 3, Nationalbibliothek bis Pressegrossro / herausgegeben von Konrad Umlauf und Stefan Gradmann, red. Peter Lohnert. [Slovník knihovnické a informační vědy.] Stuttgart: Hiersemann, 2012. S. 641–720 : il. ISBN 978-3-7772-0922-7 (soubor) ISBN 978-3-7772-1226-5 (Band 2, Lieferung 3) *Ka 39.395*

LEE, Sul H., ed. Repackaging libraries for survival. [Proměna knihoven pro přežití.] Abingdon: Routledge, 2012. 162 s. : grafy, tabulky. ISBN 978-0-415-69743-9 *Kf 39.284*

MASSIS, Bruce Edward. The practical library trainer. [Praktický knihovnický trenér.] Abingdon: Routledge, 2012. 122 s. ISBN 978-0-7890-2268-4 *Kr 39.405*

PETIT, Catherine, Martine BOSSHARDT. Itinéraire d'une bibliothécaire. [Cesta knihovníka.] Paris: Harmattan, 2012. 279 s. Histoire de vie et formation. ISBN 978-2-296-96200-2 *Kr 39.392*

WILHITE, Jeffrey M. 85 years IFLA : a history and chronology of sessions 1927–2012. [85 let IFLA. Dějiny a chronologie zasedání 1927–2012.] Berlin: De Gruyter Saur, 2012. 359 s. : il. IFLA publications 155. ISBN 978-3-11-025329-0 *Kpb 39.406*

Automatizace knihovnické a informační činnosti

ENGARD, Nicole C. Practical open source software for libraries. [Praktický otevřený software pro knihovny.] Oxford: Chandos, 2010. xxv, 242 s. : il.,

grafy, tabulky. Chandos information professional series.

ISBN 978-1-84334-585-5 *Abda 39.434*
 WEILENMANN, Anne-Katharina. Fachspezifische Internetrecherche : für Bibliothekare, Informationsspezialisten und Wissenschaftler. 2., vollständig überarbeitete Aufl. [Předmětové vyhledávání na internetu. Pro knihovníky, informační specialisty a vědce.] Berlin: De Gruyter Saur, 2012. viii, 211 s. : il. Bibliotheks- und Informationspraxis, 44. ISBN 978-3-11-023495-4 *Ife 39.120*

Architektura knihoven

Bibliotheken 2013. [Knihovny 2013.] Gilching: Korsch Verlag, 2012. 1 kalendář (13) l. : barev. il. ISBN 978-3-7827-7423-9 *Aaaa 39.407*

COLLIGNON, Laure, Colette GRAVIER. Concevoir et construire une bibliothèque : du projet à la réalisation. [Navrhout a vybudovat knihovnu. Realizace projektu.] Paris: Moniteur, 2011. 339 s. : il., grafy, plány, tabulky. ISBN 978-2-281-11501-7 *Aab 39.253*

LEE, Katy. Libraries. [Knihovny.] Hong Kong: Design Media, 2011. 271 s. : barev. il., plány. ISBN 978-988-19740-6-8 *Aa 39.269*

Sítě knihoven

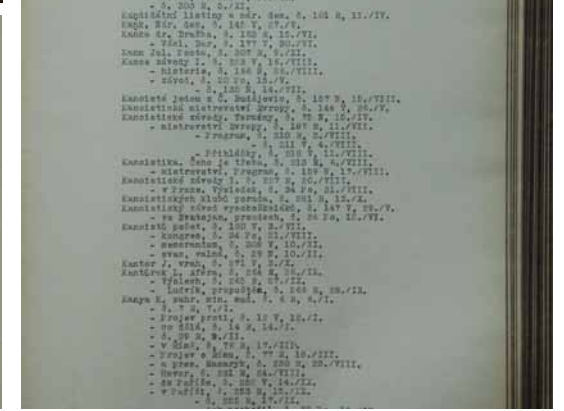
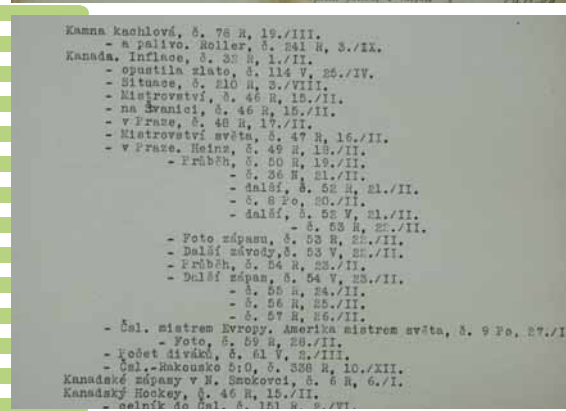
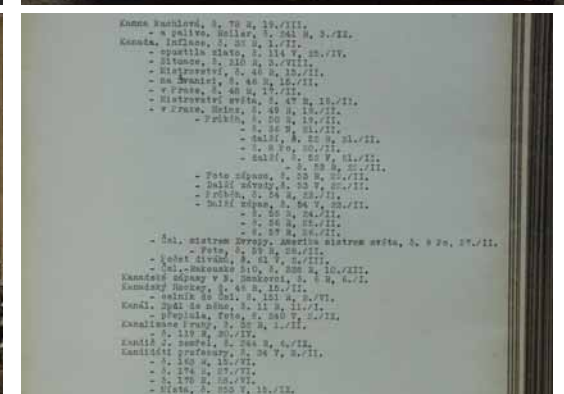
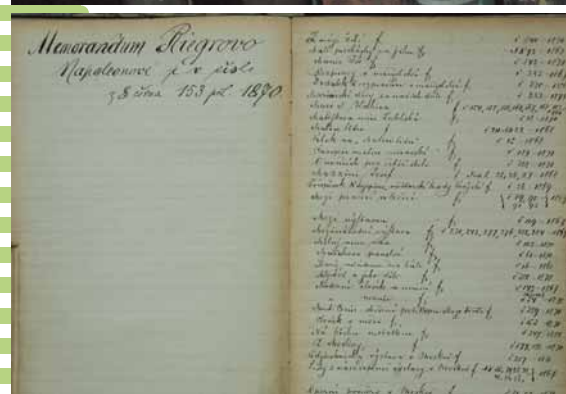
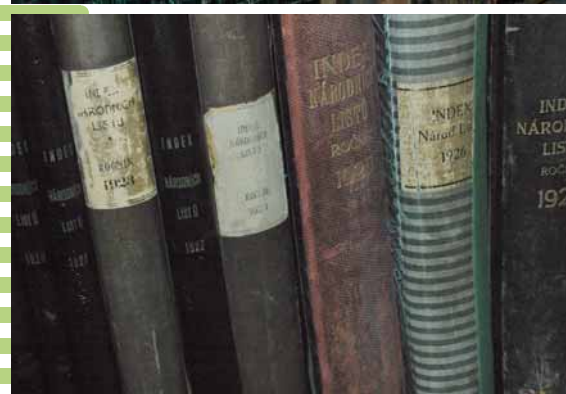
MacDONALD, Karen, Hal KIRKWOOD. Business librarianship and entrepreneurship outreach. [Obchod a podnikání v knihovnictví.] Abingdon: Routledge, 2012. 106 s. : grafy, tabulky. ISBN 978-0-415-68976-2 *Td 39.285*

ROY, Lorie, Anjali BHASIN, Sarah K. ARRIAGA, ed. Tribal libraries, archives, and museums : preserving our language, memory, and lifeways. [Rodové knihovny, archivy a muzea. Ochrana našeho jazyka, paměti a životních cest.] Lanham: Scarecrow Press, 2011. 247 s. : il. ISBN 978-0-8194-5 *Tm 39.399*

KNIHOVĚDA

ALLEN, Susan M., ed. The history and cultural heritage of chinese calligraphy, printing and library work. [Dějiny kulturního dědictví čínské kaligrafie, tisku a knihovnické práce.] München: De Gruyter Saur, 2010. 251 s. : il. IFLA publications 141. ISBN 978-3-598-22046-3 *Xa 38.148*

Foto k článku Metráková databanka (str. 137)

Noc s Andersenem

Každá knížka skrývá dvířka:
do dalekých krajů, do neznámých světů,
v létě k zimě, v zimě k létu.
Pojďme všichni mezi řádky
knížkovými vratky přímo do pohádky!

Ilustrace: Lucie Lomová, text: Daniela Krolupperová

Významné ocenění pro české knihovnice

Dne 2. dubna 2013 – v den výročí narození dánského pohádkáře Hase Christiana Andersena – udělila Hans Christian Andersen Award Committee v Odense ceny vybraným projektům. Jedním z oceněných je i Noc s Andersenem a její hlavní organizátorky Hana Hanáčková a Miroslava Čáповá z dětského oddělení Knihovny Bedřicha Beneše Buchlovana v Uherském Hradišti.

Cenu komise uděluje od roku 1996 organizacím, institucím i jednotlivcům, kteří přispěli k propagaci a rozšíření znalostí o nejvýznamnějším dánském spisovateli Hansi Christianu Andersenovi po celém světě. **Letošní ročník Noci s Andersenem proběhl v pátek 5. dubna 2013 na více než 1133 místech střední Evropy i zámoří.** Ke gratulacím autorkám jedinečného projektu se tímto připojuje i redakce Čtenáře.